EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 12. juulil 1972

Nr 52 (3740) 14. aastakäik

Konstantinoopoli patriarh suri

Eesti Päevalehe fotograaf Ruho Tippo (äärmine paremal) ja tema abikaasa Tooni (vasakul) võeti mõne aasta eest Istanbuli külastusel patriarh Athenagorase poolt vastu, mispuhul tehti ülalolev pilt.

Istambulis, arhailise nimega Konstantinoopolis, suri reedel ühes haiglas 350.000.000 ap. õigeusulise (ortodokskirik) ülemaailmne kirikupea, ökumeeniline patriarh Athenagoras, kelle alla kuulub Eesti iseseisvumisest alates ka Eesti ap. õigeusu kirik.

Patriarh Athenagoras oli esimene kreeka katoliku ülemaailmne patriarh, kes pärast sajandeid kestnud eraldumist Rooma katoliku kirikust (lahkuminek toimus Nikea kirikukogus a. 1051) Jeruusalemmas kohtas praeguse Rooma paavstiga märgiks, et teatav lähenemine on võimalik.

Solzhenitsöni raamat ei saa ilmuda Soomes

HELSINGI (EPL) — Nagu ajaleht "Express" teatab, jääb Soomes ilmumata Nobeli-laureaadi Aleksander Solzhenitsöni viimane teos "August 1914". Väljaandmisõiguse oli muretsenud endale soisiaaldemokraatidele kuuluv kirjastus Tammi ja raamat oli juba trükitud, kui välisminister isiklikult astus vahele ja näudis, et raamat Soome "örna seisundi" tõttu ei ilmuks. Kirjastus jättiski raamatu välja saatmata.

Tuleb märkida, et raamat on Soomes kättesaadav maailmakeeltes. Valitsuse tsensuur tabas seega ainult soomekeelset väljaannet.

Siin tuleb lisada, et Solzhenitsöni esimese teose "Üks päev Ivan Denisovitshi elus" järgi vändatud film, mis käsitleb elu vene orjalaagrites, jäi samuti Soomes esitamata.

Filmiselts hakkas küll protsessima, kuid kõrgeim administratiivkohus asus seisukohale, et filmi ei tohi Soomes näidata. Sellega on praktiliselt asutud teostama tsensuuri vähemalt N. Liidule ebameeldivate trükiste, filmide, näidendite jne. kohta, kuigi ametlikult Soome demokraatias tsensuuri ei ole.

Rootsist 1500 ülemaailmseile Eesti Päevadele

Eestlaste osavõtt ülemaailmsetest Päevadest Torontos ületab optimistlikumadki kalkulatsoonid, ütleb ärasõidul Lend Läände üldjuht fil. mag. Richard Norvell, kes hindab ühissõiduga ja eragruppidega ning individuaalselt Kanadasse sõitjate arvu 1500-le.

Lend-Läände start: ARLANDA OLI eestlaste päralt

Arlanda lennuväli Stockholmis oli reedel ja laupäeval sõna tõsises mõttes "eestlaste käes", kuna siis lahkus lõviosa Lend-Läände-charterlennust kokku kolmel suurel jet-lennukil. Reedeses grupis, millega m.h. sõitis ka uus peapiiskop K. Veem, olid reisijuhtideks Leo Karupää ja Heinrich Mark, ajades asju sõbralikus üksmeeles. Laupäevastes lannukites olid reisijuhtideks üldkorraldaja Richard Norvell ise ja Madis Gering. Neist esimene sõitis viimase lennukiga, mida saatma olid tulnud PAN-American Airlines Rootsi-direktor Klosterborg ja firma lennuvälja-sheff Iäilane Lukins. PAN-American oli reisi puhuks annud oma masinatele nimeks "Clipper of Estonian Scouts", mis viitas lennukite "sisule". Nimi oli suurte tähtedega maalitud lennuki kerele.

Lennukite teelesaatmine läks libedalt ja PAN-American juhid märkisid, et eestlaste reisiüritus on eriakordselt hästi organiseeritud ja reisijad distsiplineeritud, mis torkab silma tavaliste charter-reiside kõrval. Ja siis märkis dir. Klosterborg, et eestlaste Lend Läände on suurim charterlend osavõtjate arvult, mida Rootsis kunagi ühele grupile on korraldatud.

Reisijad tulid Arlandasse varakult ja nende vastuvõtmisega ja pagasi klaarimisega tegutsesid kõrvuti PAN-American ametnikud ja eesti reisijuhid eestosas R. Norvelliga.

Vastuvõtuhall oli eestlastega täidetud — reisijad ja nende arvukad saatjad. Reisijate hulgas oli ka sülelapsi, keda vanemad viisid ülemere omastele näidata. Ja siis skaudid ja gaidid, kes torkasid silma oma ilusates helesinistes maailmalaagrisse minekuks muretsetud erivormides.

Kuna reisijaid oli mitmest kandist, siis kohtasid paljud üle pika aja ühiselt lennukisse minnes, mis ühe poliitiliselgi poolel oli ühisreisijaid na-

gu reedel Karupää ja Mark ning laupäeval Pae ja Horm.

Pärast charter-kontrolli juhiti reisijad (sel puhul anti Arlanda hääleköndajates ka eestikeelseid juhiseid) läbi passikontrolli transiithalli, kus oodati kuni tulid pardaleasumise korraldused televisiooniekraanidel ja hääleköndajais. Kuna charterlennukid nüüd stardivad lennuväljakaugemast nurgast, siis toimetati eestlased uute ekstra-laiade lannuväljabusshiiglastega ootavate lennukite juurde. Viimased pildistamised ja siis pidid kõik asuma oma kohtadele.

Esimesel lennukil oli muide ka eestlannast stjuardess — Mall Jams.

Viimase lennuki viimaseks pardaleminejaks oli reisi üldjuht Norvell. Viimased viiped. Lennuki mootorid starditi ja pärast lühemat ooteaega stardijärjekorras tõusis "The Clipper of Estonian Scouts" vastu sinitaevast — vastu Ameerikale ja Eesti Päevadele.

Osa ärasaatjaist olid lahkumist

Järg. lhk. 2.

Küsitledes reisijuhti Arlanda lennuväljal, ütleb reisi peakorraldaja m.h.:

— Arvestasime umbes 1000 reisijaga. Nüüd näib, et sellele tuleb lisada veel pool tuhat. Puhtakujulise üürilennuga (charteriga) viime üle umbes 800 eestlast. Sellele lisanduvad aga mitmesugused grupireisid nii Lend Läände kui ka teiste organisatsioonide korraldusel.

Me ei osanud aga ette näha, et ligi 500 inimest sõidab "omal käel" üle Atlandi, kasutades madalhooajal juunis hinnasõja tõttu allapressitud individuaalreisisid regulaarlennukitel, mis olid madalhooajal ainult mõnisada krooni kõrgemal charter-lennust. Reisibüroode statistika järgi on neid võimalusi kasutanud umbes 400 eestlast, millele lisanduvad mitmesuguste muude soodustus- ja charterreisidest osavõtjad.

Mõnes keskuses on suurem osa eestlasist sõitnud Eesti Päevadele. Kahtlemata olnuks viimastel nädalatel võimalusi täita veel uusi lennukeid charter-reisi korras, kuid Lend Läände ei saanud võtta seda majanduslikku riski, et hoida teatud arvu lennukeid tagavaras viimasteks kuudeks. Nii olime sunnitud registreermise lõpetama aastavahetusel ja lükkama tagasi kevadel ja hiljem tulnud sooviavaldused. Õhusilla saime aga üles ehitada tänu ainult nendele kaasmaalastele, kes oma sõi-

Järg. lhk. 2.

Lend Läände üldjuht fil. mag. Richard Norvell

Eesti noored peatati

NEW YORK (EPL) — Leedu rahutuste ajal Kaunases viibinud välisleedulased on toonud üksikasjalikumaid teateid rahutustest okup. Leedus seoses Roman Talanta enesepõletamisega ja matustega, millele on järgnenud uusi enesepõletamisi. Nagu nendest raportidest selgub, oli matusele sõitnud üliõpilasi ka Eestist ja Lätist, kes aga võeti enne kohalesaabumist rongilt maha ja saadeti tagasi.

Demonstrantide arv ei olnud mitte paar tuhat, nagu mõnel pool mõrgiti, vaid umbes kümnele tuhandele ulatuv. Teade leedulaste protestist levines suure kiirusega kogu Baltikumis. Nagu reisijad märgivad, oli Talanta endale tule otsa pannud hetkel, kui kommunistlikud suurused tulid välja parteihoonest. Ta hüüdnud nendele: "Vabadust, vabadust Leedule!" Need olid ta viimasteks sõnadeks.

Ameerika pressiagentuuride teatel olevat rahutuste ajal olnud märgata ärevust ka punaarmee garnisonides Eestis ja Lätis.

Eesti NSV Teaduslik Raamatukogu Teaduste Akadeemia

Eep 205

EPL *12. juulil 1972*

LIIKUMISVABADUS

Rootsis arutati hiljuti kodanike liikumisvabadust UNO inimõiguste konventsiooni seisukohalt, m.h. aspektiga N. Liidu juutidele, keda rezhiim on visa välja laskma. Fakt on aga see, et N. Liidus vähemalt momendil juudid omavad suuremad väljapääsu kvoodi kui ükski teine vähemusgrupp, nende hulgas eestlased, lätlased ja leedulased. Väljapääsu juutidele on avardanud vaba maailma juutide väsimatud protestid ja küsimuse päevakorral hoidmine lääne demokraatiate massmeediumides. Sellegipoolest peab rõhutama ka N. Liidu juutide kohta, et nende väljapääs Iisraeli minekuks ei ole kaugeltki vaba ja toimub vaid sel määral, kuivõrra Kreml peab vajalikuks lääne avaliku arvamise rahustamiseks. Sest fakt on ka see, et kodanike liikumisvabaduse piiramine ei vasta rahvusvaheliselt omaks võetud inimõiguste sisule.

Demokraatlikes maades ei tule kõne allagi keelata kodanikele riigist lahkumist. See kuulub diktatuuride kommetesse kuigi peab ütlema, et ajaloos ei ole ka ükski diktatuur (kaasa arvatud Hitleri oma) rakendanud nii ranget liikumisvabaduse piiramist, kui see on tavaks N. Liidus, kus see pealegi puudutab oluliselt ka siseliikust. Stalini-perioodil oli raudeesriie tõmmatud efektiivselt läänemaailma ja ida vahele ning läände lasti vaid range kontrolli all seisvaid ametisikuid, sportlasi, maailmakuulsaid kunstnikke, ametlikke delegatsioone ja eelkõige spioone. Turismist selle sõna traditsioonilises sisus ei olnud üldse juttu. Ja need, kes välja pääsesid, käisid, vaatamata partei liikmekaartidele, läbi veel erilisest NKVD-filtrist. Kui Stalini-järgsel perioodil on kodanike väljapääsu vähesel määral võimalikuks tehtud teatud kvootide määramisega, siis ei ole aga temaaegseid filtreid kaotatud ja kvoodid läände on nii väikesed, et väljareisimine on jäänud ainult väikese osa eeliseks, keda pealegi kooritakse passimaksuga, mis ulatub mõnele peaaegu poole aasta palgani. Valitsejad ei soovi ilmselt, et propagandas "kõige vabamaiks" nimetatud nõukogude kodanikud näeksid, kuidas tõeline vabadus välja näeb.

Mis puutub lääne avalikku arvamisse, siis peab see üldiselt inimeste liikumisvabaduse piiramist kommunistlikes maades "normaalseks" — juudid on siiski oma rahvusvaheliste sidemetega ja mõjuga suutnud endile erandi välja võidelda. Torkas silma, et juudi aktsioonigrupp Rootsis, kes püüdis vene laevastiku laulu- ja tantsutrupi esinemisel plakatitega (mis katki rebiti!) rõhutada vabaduse vajadust nõukogude juutidele, pidas järgmisel päeval vajalikuks avalikult ajakirjanduses deklareerida, et nad on iseseisvad ja ei tegutse koos ühegi "ebademokraatliku grupiga" — mõeldud olid need, kes juhtisid samal ajal tähelepanu, et Kreml rõhub ja ei anna liikumisvabadust ka teistele vähemustele, rääkimata oma vene rahvast. Kas võitlus nende gruppide huvide eest on tõesti ebademokraatlik aktsioonigrupi arvates?

Eesmärgiks oli muidugi hoida eriseisundit. Kuid faktiks jääb see, et kõigil raudeesriide taga puudub liikumisvabadus inimõiguste deklaratsiooni mõttes. Teame, et näit. meie kodumaal on rannikualad "keelupiirkonnad" koos saartega ja nendesse minek eeldab "propuski" nõutlemist. Küüditatud eestlased ei tohtinud kodumaale tagasi tulla ilma eriloata ja paljud on jäänudki Siberisse ja Venemaale, sest nad ei ole saanud liikumisvabadust. Ja need, kes on tohtinud koju pöörduda pärast kannatusi ja süütut karistust, on määratud elama teatud kohtadesse, tavaliselt eemale oma tõelisest kodukohast.

Kõigi nende liikluspiiramistega on N. Liit oma riigi kujundanud hiigelvanglaks, mille "seinteks" on raudeesriie maa- ja merepiiridel. Ükski vaba maailma maadest ei kohalda nii põhjalikku piiride valvamist, kus tohutule valvurkonnale lisanduvad verekoerad, maamiinid, helgiheitjatornid, üleskündud ja riisutud alad jälgede avastamiseks jne. Ja teada on, et privilegeid on õigus halastamatult maha lasta kõiki, kes keelualadesse eksivad või tõeliselt põgeneda katsetavad. Propagandas seletatakse süsteemi olemasolu vajadusega "kaitsta sotsialismimaad kapitalistlike agentide vastu". Tegelikult on kogu süsteem tavaline vangilaagrivalve. Analoogilise valve veriseid tulemusi on maailm võinud kümme aastat jälgida Berliini-müüril — ja harjunud sellega kui "loomuliku", nõukogude rezhiimi juurde kuuluva eripäraga. Kuigi ka see probleem oma hiigelulatuses vääriks maailma südametunnistuse tähelepanu, milline on juba üle aastakümne olnud lukustatud Vietnami külge.

Just nüüd, kus Rootsist 1500 inimest ühekorraga sõidavad Torontosse Eesti Päevadele ja kuhu tuleb sadu ja tuhandeid ka USA-st, Inglis- ja Saksamaalt, Belgiast, Prantsusmaalt ja Hollandist ning "maailma teiselt poolt" Austraaliast, paistab eriti silma kontrast selle pisikese väljapääsu-kvoodi taustal, mida Moskva lubab kodueestlastele, kel puudub liikumisvabadus. Sissepääs Eestisse on endiselt kergem kui väljapääs seal elavale eesti rahvale.

KLA

Göteborgist

Algus lk. 1

duotsuse tegid juba poolteist aastast tagasi.

Nüüd, viimasel hetkel oli söitjaid veel paari lennuki jaoks, kuid viimasel minutil ei ole enam nii lihtne lennukeid saada — kõrghooajal on lennukid välja üüritud reisifirmadele pikaaja-kontrahtidega.

Küsime, kas üürituse teostamisega oli palju muret ja tööd?

— Kahtlemata. Nende kahe aasta jooksul, mil ettevalmistused on käinud, oli vahel murecid liigagi palju, rääkimata tööst. Mul näiteks jäi igapäevane töö kooliõpetajana täiesti organiseerimistöö varju. Koolist tulles hakkasid telefonikõned tulema ja tihti helistati isegi südaöösl, kuigi katsusin sisse seada telefoniaegu. Nii kadus nende kahe aasta jooksul vabaaja mõiste peaaegu täielikult. Kuid nähes nüüd, et kõik klapib, on rahuldus suur. Rõhutaksin veel, et kogu Eesti Päevade kampaaniat on täielikult ülal hoidnud ja toetanud just Eesti Päevaleht. Ilma ajalehe toetuseta ei oleks sellise suurüritus toime saanud.

● Stockholmist sõitis kevaga USA-sse külla pr. Olga Saar Stockholmist.

VÄLISKOMMENTAAR

RELVASTUSTE DILEMMA

Ühendriikide kongress alustas juuni lõpupäevil "ülekuulamisi" seoses lepingute arutamisega, milledele president Nixon ja nõukogude parteijuht Brezhnev 29. mail Moskvas alla kirjutasid. Ülekuulamisel oli kõigepealt USA kaitseminister Laird, kusjuures kõne alla tulid kaks asja: esiteks lepingud strateegiliste relvade piiramiseks ning raketitõrjebaaside arvu kindlaksmääramiseks; teiseks — ameerika valitsuse samaaegne nõudmine suurendada riigikaitse eelarvet 1,3 miljardi dollari võrra, et "säilitada strateegiliste relvade tehnilist üleolekut" võrreldes N. Liiduga. Kaitseminister Lairdi esimesel ülekuulamisel senati väliskomisjonis leidis selle esimees Fulbright, et tegemist olevat "möistete geniaalse segiajamisega", kusjuures kaitseministril on korda läinud lepinguid USA ja N. Liidu vahel strateegiliste relvade piiramise asjus muuta "võidurelvastamise tohutuks üleskruvimiseks".

Pealt nähes võib lugu tõepoolest imelikuna paista, kuid lähemalt vaadates on asi lihtsam. Niinimetatud SALT-leping, millele president Nixon ja nõukogude parteijuht Brezhnev on alla kirjutanud, koosneb kahest osast. Ühes piiratakse raketitõrjebaasse mõlemal maal ainult kahe paikkonnaga, kus üheks on vastava maa pealinn ja teiseks teatud baas oma interkontinentaalsete rakettide kaitseks. Teises külmetatakse erikokkuleppega kinni interkontinentaalsete rakettide arv teatud tasemele. Sellekohaselt võib N. Liidul olla kokku 2359 raketti nii maal kui allveelaevadel, USA-l aga vastavalt 1710 raketti. Rakettide hulga poolest on N. Liit niivõrd tunduvalt ees, USA võib seda tasa teha üksnes sellega, et tema interkontinentaalsed raketid varustatakse MIRV-süsteemi mitmelaenguliste lõhkepeadega, millest igaüks tabab erimärki. MIRV-süsteemi kasutamine pole lepinguliselt nimelt kuidagiviisi puudutatud.

Lepingud kehtivad viis aastat, peavad aga olema ratifitseeritud kongressi poolt enne kui nad jõusse astuvad. Mis puutub ofensiivsete rakettide piiramisse, siis piisab sellest, et senat ja saadikutekoda lepingu lihtsa häälteenamusega heaks kiidavad. Raketitõrje ABM-leping peab aga hääletamisel senatis saama vähemalt kahekolmandiku enamuse. Tundub tõenäolikuna, et lepingute arutamine nõuab aega ja kongressi otsust võib loota kunagi eeloleval sügisel. USA valitsus õigustab oma nõudmist riigikaitsekulude suurendamiseks seletusega, et peale MIRV-rakettide soetamise on vaja jatkata uue Trident-süsteemi allveelaeva ja pommilennuki B-1 arendamist, et asendada seniseid Polaris-tüüpi allveelaevu ja B-52 pommilennukeid. Seda eriti põhjusel, et tippkohtamisel Moskvas on Brezhnev teinud Nixonile täiesti selgeks, et N. Liit jatkab oma programmi ofensiivsel alal, kuivõrd see pole piiratud mai lõpul sõlmitud lepingutega.

Senator Fulbright on arvamisel, et selles on sisuliselt vasturääkivust, kui ühest küljest sõlmitakse leping strateegiliste relvade piiramiseks N. Liiduga, teisest küljest aga jatkatakse relvastamist teiste strateegiliste relvade alal — kui mõlemal pool on neid küllalt, et teineteist hävitada. Brezhnevi seletust president Nixonile silmas pidades ei näi siiski olevat kahtlust, et kongress varem või hiljem ratifitseerib Moskva-lepungud ja ühtlasi rahuldab kaitseministeeriumi nõudmise tema eelarve suurendamiseks 1,3 miljardi dollari võrra. Sisuliselt trähendab see muidugi, et SALT-leping relvastuste piiramiseks aitab omamoodi kaasa relvastuste suurendamisele. Piiramine kehtib ükstnes rakettide arvu kohta, tuumalaenguid aga, mida need raketid kannavad, võib valmistada nii palju kui tahetakse ja suudetakse.

Sellest peab järeldama, et Ühendriikide lepingud N. Liiduga ei lahenda kaugeltki relvastuste dilemmat. Rahustav on ainult teadmine, et tippkohtamine Moskvas ei ole tekitanud USA juhtivates ringkondades ei soovmõtlemist ega väärarusaamist. Lähema viie aasta jooksul, mida lepingud ette näevad, kasvab ameerika tuumalaengute arv MIRV-süsteemi kaudu neljalt tuhandelt kuni kahekümne tuhandeni. Nõukogud suurendavad arvatavasti ühel või teisel teel samuti oma arsenali. Otsustava tähtsusega on seejuures aga asjaolu, et USA ei lase oma relvatehnilist edumaad kaotsi minna.

A.K.

REFLEKSID

● RIIKIDEVAHELISED KINGITUSED sammuvad ajaga kaasas. Kui näit. a. 1939 Moskva kindral Laidonerile külaskäigu ajal kinkis araabia töuhobuse, siis president Nixonile on saabumas Brezhnevilt moodne hüdrofoil-kiirpaat (Brezhnev ise sai Cadillaci). Laidoneril ei olnud oma hobusest pikka röömu, sest kinkijad küüditasid ta järgmisel aastal teadmatusse. Kuuldvasti ei kasutanud ta Stalini kingitust ühtegi korda teadmises, et see oli vaid petteviisakus. Muidugi loodab kogu maailm, et uuel kingitusesaajal ei tarvitse tulevik nii must olla, kui see oli Eesti ülemjuhatajal ja presidendil.

● MOSKVA HOOLITSEB viimasel ajal erilise hoolega selle eest, et välisajakirjandus kirjutaks positiivseid raporte okupeeritud Baltikumst. Kuna kogemused juhuslike reporterite reisidega on varem toonud halbu üllatusi (rapordid on osutunud sageli ebameeldivalt avameelseiks ja olusid tundvaiks), siis juhitakse Baltikumi Moskvasse akrediteeritud ajakirjanikke, kes on selle poolest "kindlamad", et nad nii kaua kuni nad tahavad Moskvas olla, on sunnitud pidama seda joont, mida neilt oodatakse (muidu saadetakse nad välja kui soovimatud isiku !). Juuni lõpul toodi Tallinna suurem grupp väliskorrespondente just sellest sordist, kellele siis quislingvalitsuse liidrid pidasid pressikonverentsi Ivan Käbinaga eesotsas. Külastus oli ühte viidud Tallinnas korraldatud hiiglasuure laste laulu- ja tantsupeoga, mille vaatamine ajakirjanikele pidi töendi andma eesti rahva vabadusest ja omakultuuri õitsengust (lapsed olid rahvariideis). Ja töendi "rahvaste sõprusest" pidi andma omakorda Estonia kontsertsaalis toimub "ülelliduline" isetegevuslike kooride festival. Kui lugeda Rahva Hääle referaati pressikonverentsist, jääb mulje, et peamised küsijad (tellitud küsimustega) olid teiste idariikide korrespondendid. Muidugi võib arvata, et oli ka küsimusi, mida Rahva Hääl ei pea vajalikuks refereerida, kuna need võisid puudutada mitte majandust, vaid ka eesti rahva vabadust. Majandusest rääkides seletati välisajakirjanikele koguni, et rahvatulu elanikele ära jagades edestab okupeeritud Eesti nii Rootsit (!!) kui ka teisi Skandinaavia maid (kui seda vaid elanikud ise oma elustandardis tunda saaksid!).

● LÄÄNELISED AJAKIRJANIKUD ilmselt tundsid huvi eesti rahva sälimise ja kultuurivabaduse vastu, mispärast küsimusi otseselt ei täpsustatu, vaid vastatakse üldistavalt, et eesti kultuuri areng olevat "tormiline", lisades aga kohe, et kommunism" ehitamise käigus toimub rahvuste edasine lähendamine ja uhkeldati: "Ainult nüüd, Nõukogude rahvaste vennalikus peres, on eesti sotsialistlik kultuur laialdaselt jõudnud maailmaareenile. Mitte kunagi pole välismail käinud meie kunsti- ja kirjandustegelasi ning teadlasi. Meie loomingulised kollektiivid ja üksikinterpreedid esindavad menukalt Nõukogude kunsti maailma paljudes maades." Muidugi ei mainitud kõige selle suurejoonelise juures seda, et eesti rahva võimalused reisida üle raudeesriide on ülimalt minimaalsed, kui võrrelda läänelise maailmaga. Küsimustele "maailmaareenile jõudmisest" on lõviosa langenud kommunistlike satelliitmaade ja N. Liidu enda "avaruste" arvele. Lääne-ajakirjanike viisakus oli piirtu ja United Pressi korrespondent avaldas tänu välisajakirjanikele osutud tähelepanu eest ja lisas (kas see oli iroonilisel?!: "Me loodame veel kord viibida teie suurepärases vabariigis". Mille peale "välisminister" Arnold Green andis külalistele esinduseine (kaaviari ja vodkaga?). Kuid külalised ei olnud Moskvasse tagasi minnes mitte täis vodkat, vaid propagandaandmeid okupatsioonirezhiimi õnnistusest väigivaldselt alistatud eesti rahvale.

KJ

Austati koolide nõunikku

Stockholmi linna 1. koolideinspektor L. Frankman läks pensionile 1. juulil. Kuna koolideinspektor Frankman oli aastaid Stockholmi Eesti Algkooli inspektoriks ja suhtus eesti kooli väga sõbralikult ja toetavalt, siis käis tema pensionile mineku puhul 28. juunil teda austamas Eesti Komitee ja Stockholmi Eesti Algkooli delegatsioon kosseisus: Eesti Komitee abiesimees Heinrich Mark, Stockholmi Eesti Algkooli hoolekogu esimees Eerik Saare ja koolijuhataja Udo Juuno. Delegatsioon andis üle vastava tänutekstiga raamatu 'Estlands ansikte" ja hoolekogu esimees Eerik Saare pöördus hr. Frankmani poole lühikese südamliku tänukõnega, millele vastas hr. Frankman ja soovis koolile ka edaspidiseks häid edu.

ARLANDA

Algus lk. 1

oodanud lennujaama katusplatvormil, kust nad lehvitasid ärasõitjatele, kes lennuki akendest võibolla nägidki neid sadu sõbralikke viipavaid käsi. Kahe viimase lennuki destinatsioon oli Niagara Falls, kuna reedene lennuk läks otse Torontosse.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 4657
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 147:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 53:-
Kuu ..... kr. 15:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriren Tryckeri AB Eskilstuna 1972

Vene kontrollinsenerid valvavad Lääne-Saksamaal tellimusmasinate valmimist

Kempten — (Meie kaastööliselt) Et Lääne-Saksa idapoliitika esindab äritsemist, seda kinnitavad need Nõukogude Liidu tellimised, mis lääne-saksa firmadel nüüd täita. Näiteks tellis Nõukogude Liit Kempteni firmalt "Liebherr Verzahntechnik" 130 miljoni rubla väärtuses masinaid (arvult 474) oma uuele Moskwitsh-autovabrikule Omskis. Et äritsetakse ja tellitakse, kõik see on loomulik, kuid ebatavaline on see, et nende masinate tootmist, kokkupanekut, pakkimist ja teelesaatmist kontrollivad vene insenerid. Kempteni "Liebherr Verzahntechnik" ettevõttes on neid praegu kolm, kõik pärit Omskist, kust nad saabusid Kemptenisse juba aprillis 1972. Siia nad jäävad vähemalt üheks aastaks (tellimiste täitmise lõpuni) ja siirduvad siis tagasi Omskisse.

Venelanna imetleb Lääne-Saksamaal vabalt ja ülikülluses pakutavaid enteid.

Kempteni masinavabriku töölised teavad jutustada, et vene inseneride kontroll pidavat vältima sabotaazhi. sest Moskvas teatakse, et Lääne-Saksamaal esinevad kommunistide sõpradena mitte töölised, vaid kontsernide juhid. Et jutustada saksa töölistele nõukogude rahva "õnnelikust elust", korraldavad need inseneri siin üsna tihti lääne-saksa töölistele vodkaõhtuid, milledeks neile nii vodka kui muu vajalik saabub otse Moskvast. Kolmiku juhiks on keegi Wladimir Owsjannikov, 44 aastat vana. Ei ole kahtlust, et kõik need kolm inseneri on KGB-inseneri, kelledel oma kutsetöö kõrval täita ka poliitilised ülesanded (kommunismi propaganda ja Nõukogude Liidu kui "paradiisi" ülistamine).

Saksa töölised kohtlevad venelasi kui oma "kolleege Siberist". Kui neist kõneldakse, üteldakse ikka: "Kollege kwan aus Sibiren" Üldiselt aga kõneldakse neist kui vene vöörtöölistest ("Unsere russischen Gastarbeiter"). Et need insenerid on KGB ametnikud, sellele võitab asjaolu, et nad tunnevad ja kasutavad isegi kohalikku allgäu murrakut. Masinad, mis valmivad, lähevad siit teele ainult siis, kui koostatavale testprotokollile kirjutavad alla kõik kolm vene inseneri.

Venelased viibivad Saksamaal koos oma naistega, kuid ilma lasteta, sest lapsed jäid pandina Omskisse. Venelased seletavad, et nende laste kaasavõtmist, kes üle 4 aasta vanad, ei võimaldavat Nõukogude Liidu kooliseadus. Ainult ühel abielupaaril on kaasas laps, kes umbes kolm aastat vana. Kuid ka nende teised lapsed jäid Omskisse. Naised lasti kaasa propaganda otstarbel, et näidata — ka Nõukogude Liidus ei pruugi abielus olevad naised töötada. Tõeliselt võimaldati neile tasuta puhkus. Kõik, nii mehed kui naised, väldivad kõnelemise poliitikast, sest poliitika on neile totaalne tabu.

Venelased elavad vabriku kortereis ja toitlustavad end ise. Insenerid seletavad, et nad saavad välismaal viibimise ajal kahekordset töötasu. Omskis makstavat nende palk täies ulatuses nende arvele hoiukassasse ja Saksamaal oleku ajal maksab neile Kölnis asuv Nõukogude kaubandusmission nn. elamisraha.

Küsimusele, kui suur on nende töötasu Omskis ja elamisraha Saksamaal, venelased ei vasta. Nad ütlevad ainult: "Sellest jatkub, ja vahel võime isegi säästa." Ametlikult on teada, et insenerid Nõukogude Liidus teenivad 180—220 rubla kuus.

Vene inseneride naised huvituvad peamiselt saksa moe- ja kosmeeti kaäridest. Enneköike ostelatkse sukki, aluskleite ja muud aluspesu, mida Siberis olevat "raske saada". Selle väljendusega tahetakse jätta mulje, et, mujal Nõukogude Liidus on seda kaupa külluses. Lisaks tunnevad venelannad huvi ehete vastu ja üllatuvad, et kulda ja pärleid võidakse osta vabalt ning piiramata hulgal. Ka väärib märkimist, et venelased ei külasta sakslaste kodusid, samuti ka mitte ühtki Gasthausi või kõrtsi. Vodkaõhtud toimuvad venelaste korterites, kuid nendegi osas ei jää ükski vene perekond omaette, vaid nendest võtavad osa alati kõik venelased. See võimaldab vastastikuse kontrolli ja Moskva liini hoidmise.

Üks venelannadest on inglise keele õpetaja Omskist. Temal võimaldati (KGB poolt) Kempteni gümnaasiumis inglise keele tundide külastamine. Kuid seda ta vöis teha ainult ühe inseneri (mitte oma mehe) saatel. Mis sakslastele venelaste osas ei meeldi, see on nende noriv kontroll masinate proovimisel ja pakkimisel. Iga masin peab enne pakkimist töötama tühjalt 14 tundi. Lisaks esinevad muud proovid ja katsed, vastavalt Moskva juhtnööridele. Test- protokoilid, mis iga masina kohta eraldi koostatakse, kirjutatakse saksa ja vene keeles. Kui pakkimisel mõni kasti nael pole õieti sisse löödud, tuleb see uuesti ümber pakkida. Kõik kastid, milledes masinad või nende osad, plombeeritakse pärast pakkimist Nõukogude Liidu inseneride poolt vastava Moskva pitsatiga. Ka see toimub kollektiivselt — ikka kolm inseneri koos.

U. U.

MOSKVA KÄSUTAJAKS laevandusele EESTIS

Vene propagandas nimetatakse sageli okup. Baltikumi sadamaist väljuvaid laevu Eesti. Läti või Leedu laevadeks. Tegelikult hävitas Eesti ja teiste Balti vabariikide laevanduse Vene okupatsioon. Natsionaliseeritud laevad allutati Eesti Riiklikule Merelaevanduscle "mis praegu kannab nime Eesti Merelaevandus ja milline on allutatud otseselt. N. Liidu merelaevanduse ministeeriumile.

Eesti, Läti ja Leedu merelaevanduse ametkonnad on vaid Moskva käskude täitjad, omamata absoluutselt isesiesva tegutsemise võimalust.

Vabas Eestis oli 1. jaanuaril 1940 349 mitmesugust alust ja laeva kogusummas 217 559 brutoregistertonni. Mereteenistuses seisis Eestis vabaduse ajal ümmarguselt 7 000 meremeest (1930-ndate aastate alguse andmed, hiljem see arv suurenes veelgi).

Okup. Eestis oli selle sadamaist väljasõitvaid laevu, milliseid Moskva käsul korraldab Eesti Merelaevandus. 1970. aastal 76 kogusummas 144.000 bruttoregistertonni. Merelaevanduse süsteemis töötab seal kokku 7 500 inimest neist meremeestena aga vaid 2 600. Eestlastel ongi Vene võimudelt raske saada luba asuda laevale teenima, milline külastab vööraid sadamaid.

Küng ja Huovinen vastavad üksteisele

Dagens Nyheter avaldas oma 1. juuli numbris Andres Küngi vastuse Sulo Huovinenile ja samas numbris ja samal leheküljel on omakorda avaldatud Huovineni vastus Küngile — "lõpurepliigina", nagu on üteldud mõlema vastuse ühises sissejuhatuses toimetuse poolt.

Varem on ilmunud samal teemal. puudutav A. Küngi raamatut "Estland — en studie i imperialism" ja selle taustal olukorda okup. Eestis, artikleid Dagens Nyheteris 10. ja 17. juunil s.a. Neid on refereerinud ka Eesti Päevaleht.

Teatavasti kirjutas Sulo Huovinen süüdistavas toonis, et Andres Küngi raamat on tendentslik ega sisalda tõsioludele rajatud fakte olukorra kohta Nõukogude Eesti "vabariigis". Huovinen süüdistas ka m.h. Küngi venekeelse õpetuse ründamise pärast Eestis.

Selle kohta vastab Küng, et "iga vöörkeel rikastab inimest, aga mille vastu ma osutan, on see, et venelastest kaupluste-personal, taksojuhid ja parteituusad keelduvad öppimast eesti keelt ja nöuavad, et kõik peavad seda oskama".

Huovinen kirjutas, et Tallinnas viibimise ajal, mis kestis ühe nädala, olevat ta tähele pannud, et eestlased on vähem venestunud kui meie siin Rootsis angliseerunud. Sellele väitele vastab Andres Küng, et Huovinen on salliv venestussurve suhtes, kuna eestlased ise võtavad seda kui väga tõsist probleemi, ka kommunistid kaasa arvatud.

— Venestamine Baltikumis tähendab ühtlasi sõjalist, poliitilist ja majanduslikku survevahendit. Amerikaniseerumisega Rootsis ei ole selliste nähtustega midagi tegemist.

Andres Küng ütleb lõpuks, et kõige muu kõrval tuleb eriti rõhutada kultuurilise ja poliitilise vabaduse puudumist Baltikumis, millest Huovinen ei taha midagi teada.

*

Sulo Huovinen ütleb oma "lõpurepliigis" m.s.:

— Küng tahab näidata, et ma mingi spetsiaalse "tsitaadikunsti" läbi moonutan tema väljendusi. Seoses minu kommentaariga raamatuproduktsiooni üle "Stalini-aja süngeimal aastal" tahab Küng teha mind Stalini-aja surve pooldajaks. Teadagi ei näe ma süngemat preioodi N. Liidu ajaloos "kuldajastuna" vabamõtlejaile ja intelligentsile, aga ega sellega, et muuta see veelgi süngemaks kui oli, ei võida ka midagi.

Edasi ütleb Huovinen eesti raamatuproduktsiooni kohta, et pole midagi imestada, kui see on olnud elavam eksiilis kui kodumaal, sest tähelepandav osa eesti kirjanikke jätsid maha oma kodumaa.

Huovinen lausub lõpuks iroonilselt, et kriitika eksiileestlaste versiooni üle Eesti saatusest sisaldab tegelikult kõrvalekaldumist "rahvaste enesemääramisõiguse" printsiibist (Rebas) või enda näitamist "kultuurilise ja poliitilise vabadusetuse" pooldajana.

Olenevalt sellest tahab ta veelkord kinnitada varemkirjutatut, et ta "ei jaga kõiki sovjeti seisukohti Eesti ajaloo kohta ega taha ka õigustada pööret 1940".

— Sellise hoiaku võitmine ei tarvitse säilatada Küngi ahtate rahvuslike väljenduste aktsepteerimist, vaid tähendab nõuet suuremaks aususeks, kui küsimuses on Eesti vabariigi isesiseisvusaja, 1940. a. sündmuste ja hilisema arengu vaatlused, ütleb Sulo Huovinen.

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaa teateil viibis Rootsis poja juures Terese Hommik.

Ameerikas oli õe juures Tamara Traftsevskaja ja sugulase juures Herbert Lester. Kanadas külastas öde Epp Unnuk. Inglismaal tütart Anette Põldsaar ja abikaasat Vilma Liinsoo. Soomes oli tütre juures Marta Adele Kliit. Poolas abikaasa juures Silvi Laanes, Lääne-Saksamaal tütre juures Alida Lafn ja sugulase juures Maria Raud. Ida-Saksamaal külastas vanaema Ingrid Anne Paumeri ja sugulasi Viive Veski.

Rootsist sõitsid Tallinna külla: Alja Sasterile sugulane, Elisabeth Keelmannile tütar, Anna Uustalule lapselaps, Liisa Kuubile tütar, Ethel Ennole ema, Kalle Aitile isa ja Marelle Otsale sugulane.

Kanadast sõitis Eleonora Kuzmanovile külla tuttav ja Sima Jõgistele öde, Rumeeniast Lydia Saulinile lapselaps ja Poolast Irina Prezhilmele ema.

ÜLIÕPILASKONNAD tarvitavad AINULT EESTI KEELT!

Ühenduses Eesti Päevalehes 14. juunil avaldatud lugejakirjale "Rootsikeelsed eesti tudengid" on eesti üliõpilaskondade tegelane Mart Nõmm toimetusele saatnud kirja, milles ta rõhutab, et eesti üliõpilaskonnad nii ametkeelena kui omavahel tarvitavad eesti emakeelt ja vastupidised väited ei vasta tõele.

Mart Nõmm kirjutab:

— Vastuseks lugejakirjale "Rootsikeelsed eesti tudengid (14. juuni 1972) tahaksin selgitaseks esile tuua järgmist:

— Olen 1967. aastast siiani osa võtnud peaaegu kõikidest Eesti Üliõpilaskonnas Lundis (EÜL) juhatuste koosolekutest ning ka peaaegu kõikidest selle üritusist. Pean sellepärast EÜL osas täie rõhuga dementeerima ülalmainitud kirja sisu, kus väideti, et rootsi keele tarvitamine on muutunud tavaliseks üliõpilaskondades. Toonitan ka eriti, et tavaline keel EÜL koosolekutel ja koosviibimistel on arusaadavalt alati olnud eesti keel.

Olen ka mitu korda Eesti üliõpilaskonda Göteborgis (EÜG) külastanud ja nende koosolekutest ja koosviibimistest osa võtnud. Ka EÜG osas ei vasta ülalmainitud kirja väited tõele.

MART NÕMM

Orden Michel Angelo kuju kaitsjale

VATIKAN — Paavst andis üle kõrge Vatikani aumärgi (tähtsuselt Vatikani neljas sumärk) Marco Ottaggiole. Marco Ottaggio on Vatikani tuletõrje liige, 20-aastane, ja paavsti äsjase aumärgi järgi on ta nüüd Püha Gregori Ordeni rüütel.

Michel Angelo maailmakuulus "La Pieta", mis on üks kunstniku neljast samanimelisest tööst ja millel üldse ei ole rahalist väärtust, langes hullumeelse vandalismi ohvriks. Marco Ottaggio, kes oma vabal päeval eli läinud järjekordselt "Pietat" oma väikese pojaga vaatama, läks palja käsi kirvega varustatud röövli kallale ja hoidis teda nii kaua kinn, kuni abi saabus. Vatikani kunstiekspertid arvavad, et skulptuuri — kuigi palju kannatanud rünnakul — on võimalik restaureerida.

Torontos kõik valmis algavaiks pidustusiks Invaliidid esimesteks

TORONTO (EPL) — Esitades küsimuse mitmele ÜE Päevade peakomitee juhtivale jõule, kas ettevalmistused on kõik sooritatud, vastati nagu ühest suust: "Ülemaailmsete Eesti Päevadega on täpselt nii nagu Tallinna linnaga, mis kunagi valmis ei saa. Seepärast peabki Ülemiste Vanake ootama.". Käesoleval korral on Ülemiste Vanakeseks need tuhanded eestlased, kes sõidavad igast ilmakaarest suurpidustustele või ongi juba sõitnud. Kuna pidustused ametlikult algavad 8. juulil, on juba praegu Torontos pidulisi kohal. Esimese suurema grupina saabusid 30. juunil invaliidid Saksamaalt. Nendega kaasas oli ka eestlasi Rootsist, Saksamaalt ja mujalt.

7. juuni kujunes esimeseks suuremaks külaliste saabumispäevaks. Siis saabusid Inglismaa ja Rootsi eestlased, maabudes Toronto lennuväljal.

Kuigi ettevlamistused ÜE Päevadeks algasid mitu aastat tagasi, jatkub eeltöid ja ettevalmistusi viimse silmapilguni. Tegelik peakomitee töö viimastel nädalatel näitas aina kasvavas tempos, millise suurürituse Toronto-eestlased on endile võtnud. Eelduste kohaselt viiakse see hästi läbi, s Võimalike lünkade vabanduseks tuleb ennemuud meeles pidada, et kõik tegelased teevad oma parima ja et kõik tehakse oma vabast ajast.

Pidupäevade uksette jõudmisel on muidugi korraldajate närvid pingul, nii et keegi ei tee enam öö ega päeva vahet. Suurem osa ajast kulub paljudel telefoni juures istumiseks, test nüüd helisevad telefonid Toronto Eesti Majja igast ilmakaarest. Igaüks järelepärimisi on erakordselt palju — seotud majutamisega, teatripiletitega, kongressiga ja muuga. Aga Toronto-eestlased on ise, need kes pidustuste korraldamisega pole otseselt seotud, üsna rahulikud. Isegi nii rahulikud, et ei võeta vaevaks Eesti Majja minna lauluepo või valguspeo pääsmeid ostma. Võib arvestada, et pääsmete müügil enne laulupidu väivad tekkida erakordselt pikad "sabad" kassaluukide ees.

Aga kuhu pidulised lähevad ja kuhu nad ei lähe? See on üldisekt küsimuseks, sest ÜE Päevade programm on liiga tihe. Praegu pole mahti arvustada, kas torontolased on pidustuste kavaga hilaldanud ja kaasmaalasi lihtsalt koormanud. Võib-olla on selleks kartused liialdatud, võib-olla on õigustatud. Kui pidupäevad mööda, eks siis näe ja kuule!

— Mis on ÜE Päevade büroos viimastel päevadel eriti silma pastnud? küsime ühelt ametikandjalt.

— Eesti rahvusliippude müük on nagu iseenesest elavnenud. Lippe ostetakse suvilate jaoks. Et vöörad pidustuste lõppedes suvilaisse puhkama sõites näeksid: on ikka eesti suvilad!

— Kas ei juhtu sedagi, on mõned torontolased peapidustuste ajal oma suvilaid värvivad või ahvenaid püüavad, nagu sellest räägiti möödunud jubelilaulupeo ajal?

— Võib sedagi juhtuda.

Kohtasime Eesti Majas üht tulundustegelast, kel on üsna suur majanduslik ettevõte. Kuidas läheb, pidustused tulevad?

— Jah, tulevad küll. Aga päris vaeseks teevad need Eesti Päevad, kurtis mees ja hakkas loetlema neid trükiseid, mis pidupäevadeks ilmuvad ja kuhu tal kui "tuntud tulundustegelasel" on tulnud kuulutusi ja õnnesoove anda.

Ütlejal on õigus. Kuulutuste korjajad on nädalate kestel olnud igapäevased külastajad ja helistajad. Võib arvata, et kümneid tuhandeid dollareid on läinud ÜEP heaks — kaasa arvatud rootsi-eestlaste Teataja, mille agar kuulutusekorjaja-näitsik on isegi Kanada valitsusasutustelt tuhandelisi "toetuse-kuulutusi" nõutanud.

Kunstinäituse korraldajad on oma eeltöödega ammugi lõpule jõudnud. Nende kataloogist nähtub, et kunstinäitusel esineb tõpselt 60 kunstnikku, kellede hulgas on nimesid, keda seni üldse pole avalikkus kuulnud. Aga sealt puuduvad kõige markantsemad kunstnikud, nagu Kanada Kunstiakadeemia yärske eestlasest liige Osvald Timmas, noor eriti andekas Kingisepp ja mitmed teised prominentsed nimed.

Eesti Maja uksel kohtasime eakat dammi, kes oli tulivihane.

— Nad ei tea midagi, need peo korraldajad! Tahtsin teada, millal Rootsist lennuk tuleb ja millal New Yorgi lauljad kohale jõuavad. Aga neil pole aimugi!

Oli ka põhjust nurisemiseks. Informatsiooni-teenistus on tõepoolest seni longanud. Võib-olla paraneb see enne pidustuste algust.

Torontost eemalseisjad küsivad kindlasti, et kuidas Toronto eestlased külalisi vastu võtavad? — Kindlasti tehakse oma parim. Teadaolevalt on neid perekondi külluses, kus pidupäevade ajal ulualuse leiavad mitmelt maalt tulijad. Ühenduses sellega tehti juba kevadel siinseal korterites põhjalik remont osteti uued kaardinad ja võib-olla uuendati TV-dki. Mõned on ostnud isegi uued autod, et ei oleks kaugete külaliste ees häbi vana loksu pärast.

Et Toronto suurpidustuste korraldajad praegu õigustatult närvilised ja murelikud on, pole kahtlustki. Kuid suure töö tegijad on kõigele vaatamata optimistlikud. Sellepärast tuleb ka mõista, et kirjanduseõhtu korraldajad ajalehe üleskutse kaudu otsisid luuletajaid, nimelt noori, algajaid, kelle loomingut võiks luuleõhtul ette kanda. Millist luulesaaki noodapärasse saadi, pole praegu teada, kuid küllap midagi ikka saadi. "Savi" teatritrupp tahtis korraldada Ilmar Laabani luuleõhtu, kuid see kavatsus ei läinud läbi. Laaban pole ikkagi nii suur eesti luuletaja, kellele tuleks eri õhtu korraldada.

Pidupäevadeks trükiti 24x28 tolli suuruses kunstiline poster — Marie Underi luuletuse "Soov" motiividel. Luuletaja saatis selle luuletuse raamatunäitusele käekirjanäitena. Posteri valmistas kunstnik Abel Lee anderikas poeg Margus Lee ja seda müüakse erilises papprullis hinnaga 2,5 dollarit.

Kas pidustused lõpevad üle- või puudujäägiga?

— Seda on praegu raske ütelda. Eriti seepärast, et suurpidustuste eelarve on tõepoolest suur. Kulupostid on juba nüüd kõrgemaks läinud, mil pidustused alles ees seisavad. Päevade kordaminek oleneb ilmast, eriti 15. juulist, ütles üks peakoimkonna liige, kui juttu oli ülejääkidest-puudujääkidest. küllap tal oli õigus, sest iga piduline teab, et kõige eest, mida kuulama ja vaatama minnakse, tuleb maksta.

Huvitavamaks küsimuseks on muidugi see, kuidas suur rongkäik õnnestub? On kahesuguseid arvamisi. Paljud ei pea rongkäiku üldse oluliseks, kuna see toimub laup hommikul, mil Toronto südalinna tänavad on peaaegu inimtühjad. On neidki, kes vaatavad rongkäigu kui "poliitilise sündmuse" peale. On aga ka küllalt neidki, kes leiavad rongkäigu eriti tähtsa olevat. Ilma et selle üle palju *ennustama* hakata, võib vist küll peaaegu eksimatult öelda, et peamine rongkäigu-rahvas tuleb USA-st, Rootsist, Inglismaalt ja mujalt, kuna torontolastest eemalejääjate protsent võib suuremaks kujuneda, kui korraldajad seda arvata võivad.

Praegu on Toronto eestlaskond veel ooteärevuses, kuid nende ridade lugejate ette jõudmisel on pilt hoopis teistsugune. Siis on juba pärispidu alganud.

-le

VEEL ÜLEMERE SÕITJAID EESTI PÄEVADELE KANADAS

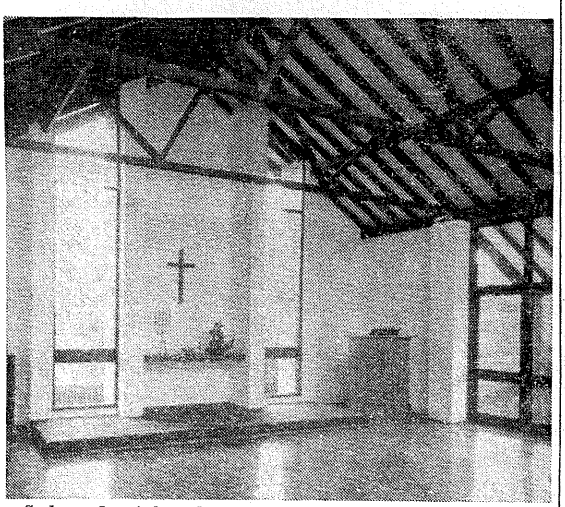
Eesti Päevalehes toodud Eesti Päevadele sõitjate nimestikust oli täielikult ära jäänud otse Torontosse reedel sõitnud lennuki nr. 5 reisijaskond. Torontosse läksid otse alljärgnevad:

Minna Ajo, Sophia Albo, Lembit Albo, Adolf All, Emma All, Tatjana Altmäe, Leida Aring, Peter Berggren, Ingrid Carlsson, Bengt Carlsson, Salme Eek, Harry Eichhorn, Siw Eichhorn, Leonidie Gustafsson, Eva Inga Gustafsson, Jan Bertil Gustafsson, Sten Bertil Gustafsson, Arvo Haablahe, Elli-Maria Hallap, Meeta Harjula, Elmar Haviko, Linda Haviko, Leida Heinlaid, Marie Heinlaid, Viive Heinlaid, Einar Heinma, Elle Heinma, Aleksander Heinmaa, Raivo Heinsoo, Andreas Hiis, Niklas Hiis, Vive Hiis, Gunnar Hiis, Karl Ilme, Valeria Ilme, Alma Imhof, Viola Johansson, Vaike Jüriado, Arnold Juuse, Christina Jögi-Winblad, Johannes Jögi, Prits Jögi, Andres Jögis, Naima Kaljurand, Björn Olof Karlen, Linda Karu, Leo Karupää, Bernhard Kennevi, Meeme Kilu, Lilja Kilu, Tiina Kilu, Annika Klaamas, Toivo Klaamas, Agnia Kutti, Heinrich Kutti, Edmar Kuus, Helene Kuus, Erna Laidva, Arnold Laidva, Laine Lainla, Aliide Lamp, Alice Lepik, Eduard Lepik, Helga Lepik, Orest Lepik, Jaak Leppik, Eevi Link, Elvi Link, Arved Luitsalu, Velda Luitsalu, Hilja Löbu, Mihkel Löbu, Sven Löbu, Mait Lõhmus, Daniel Lõugas, Eva Manitski, Arne Manitski, Ülo Manitski, Heinrich Mark, Urmas Merelaid, Irma Merelaid, Andres Merelaid, Toomas Merelaid, Merike Merelaid, Rein Mertsina, Anne Mets, Helmi Mets, Maria Metsakond, Erik- Aksel Mihkelson, Erika Multer, Frida Muruk, Olaf Muruk, Leida Mustel, Villu Mustel, Kerstin Mustel, August Mäepea, Inkeri Mäepea, Olav Mäepea, Aili Mänder, Kersti Mänder, Ksenia Mänder, Haivy Niit, Selma Noodapera, Avo Nurmeots, Arnold Oja, Ellen Olsson, Elmar Oluper, Ants Paas, Hilde Paas, Alexandra Pajuäär, Ivar Paljak, Maret Paljak, Piia Paljak, Peeter Paljak, Artur Pauska, Kristjan Penno, Kaljo-Lennart Pihlberg, Lena Pihlberg, Marie Pihlberg, Ella Pikver, Jaan Piit, Ann-Christin Pukonen, Vilho Pukonen, Anna Pull, Lena Pull, Arnold Pundi, Hildegard Pundi, Helle Põllu, Julita Põllu, Marita Põllu, Helmi Rajamaa, Salme Remmelgas, Mall Remmelgas, Helga-Louise Rensir, Willem Rooman, Julie Rosenstrauch, Elna Ruul, Siim Saare, Piia Saare, Anne-Pii Saare, Tiina-Petra Saare, Kristi-Liis Saare, Bernhard Saul, A.M. Seger-Pettersson, Ella Sepp, Elise-Johanna Siig, Ulla Siwers, Karl Sooaru, Linda Sooaru, Armilda Suits, Helene Talts, Lena-Monika Talvend, Alma Tamm, Evald Tamm, Ludmilla Tamm, Alfred Tammela, Ella Tammela, Aino Tamvelius, Vilma Teder, Ülo Teder, Aina Teivens, Emilie Teär, Hain Truuberg, Hannes Truuberg, Vaike Truuberg, Ants Tuksammel, Karin Tuksammel, Taavi Tuula, Helvi Tuula, Adele Tähelvali, Anton Töru, Elsa Töru, Els-Li Vahter, Veronika Vahter, Toivo Vahul, Albert Vaim, Merilla Vaim, Mihkel Varik, Konrad Veem, Helve Veintrop, Konstantin Verendel, Vello Verendel, Ene-Mall Viinamäe, Linda Viinamäe, Väino Vikström, Vilma Vikström, Lembit Vikström, Asta Vikström, Virve Vikström, Lena Vikström, Elmar Vrager, Hildegard Välma, Adolf Yllö, Pia Ruul.

30. juunil lendasid erigrupina korralise SAS-lennukiga Stockholmist Lend Läände raames veel järgnevad eestlased:

Elle Ambros, Elfriede Arge, Marju Axhed, Johannes Freybach, Konstantin Hanslep, Senta Karupää, Eduard Karus, Ürve Karus, Lena Karus, Marta Laegalva, Karin Leetmaa, Vambola Leetmaa, Epp Lohk-Sundström, Alide Lepik, Marta Luhar, Maimu Mardi-Bang, Alide Masurin, Viktor Masurin, Artur-Johannes Niitam, Arnold Nordmann, Ann Novek, Erika Novek, Jaan Novek, Hans Pajos, Robert Pajos, Marta Pajos, Linda Paulson, Miralda Post, Johannes Risitkivi, Maris Ristikivi, Karin Saarsen-Karlstedt, Willem Saarsen, Herman Saarman, Lidia Saarman, Renate Salem, Berit Svenske, Leida Tammisoo, Heino Timmas, Romil Tönisberg, Birgitta Tönisberg, Cyril Tönisberg, Teresa Tönisberg, Mait Vilbaste, Markus Vilbaste, Astrid Voola-Bak, Salme Zastrov, Mare Zastrov-Nilsson, Laine Ridala, Juhan Tarkpea, Jüri Remmelgas, Salme Remmelgas.

Sydney kogudus sai uue kirikusaali

Sydney Jaani koguduse uus kirikusaal. (Foto: R. Stockholm).

SYENEY (EPL) — 1. juunil k.a. valmis EELK Sydney Jaani koguduse uus kirikusaal. Plaani valmistas eesti arhitekt K. Romandi ja ehituse teostas eesti ehitusfirma A. Trumm ja Poeg. Ehitus teostati juurdeehitusena senisele kogudusemajale ja koosneb kirikusaalist, mis mahutab kuni 100 istekohta koguduse köögist, avarast esikust ja kõrvalruumidest. Ehitus läks makama ümmarguselt 22.000 Austraalia dollarit. Lisaks pangalaenule korraldati koguduseliikmete hulgas korjandus, mis leidis elavat toetust. Arhitekt on kujundanud kirikusaali selliselt, et seda saab kasutada kirikuna kui ka saalina seltskondlikuks otstarbeks.

Kirikusaali pühitsemine toimus pühapäeval 18. juunil k.a., mida toimetas koguduse õpetaja E. Kiviste. Juurdeehituse saamisloost andis ülevaate koguduse juhatuse esimees G. Norrak. Tervitussõnavõttudega esinesid Austraalia Eesti Seltside Liidu esimees A. Perendi ja Sydney Eesti Seltsi esimees prl. T. Kroll. Kirjalike tervutuste hulgas oli ka uue peapiiskopi K. Veemi tervitus.

Kirikusaal jäi avatuks kõigile terveks päevaks, kusjuures koguduse Naisring võõrustas külastajaid kohvi ja küpsistega. Külastjate arv ületas 200, kelle hulgas oli palju kohalikke krikuõpetajaid eesotsas Austraalia Luteri Kiriku N.S.W. presidendi W.R. Paech'iga. Külalistele ilmselt meeldis uus kirikusaal ning nad soovisid kogudusele õnne selle õnnestunud ettevõtte teostamise puhul. 18. juuni oli kogudusele ja kohalikule eestlaskonnale ilus ja meeldejääv päev.

Akad. eksamid

Göteborgi Chalmersi tehnikaülikooli lõpetas laevaehitusosakonnas tsiviilinsenerina **Jaak Kalmus** Göteborgist.

Göteborgi ülikooli lõpetas fil. kand. astmega Paul Lepp Filipstadist.

Umeå ülikoolis sooritas fil. mag. eksamid **Gunhild Kibe** Sundsvallist.

Marylandi ülikooli College Park'is, Md. lõpetas BA kraadiga sotsioloogia alal **Pia Mai Äärma**, Towsonist, Md. Lõpetaja on sündinud Kalmaris, Rootsis 1949. a. Ta on tuntud omaaegse sportlase dr. vet. E. Äärma tütar.

Rider kolledzhi Trentonis, N.J. lõpetas ajakirjanduse alal **Andrus Loigu** Lakewoodist, N.J.

Toronto ülikooli lõpetas rohuteadlasena B. Sc. kraadiga **Merike Jurs.**

Sport

Veljo Kuusemäe ketsat 62.72

Lubavat vormi näitas eesti kettaheitja Veljo Kuusemäe Vene-Läänesaksa maavõistlusel Augsburgis, kus ta kuulus N. Liidu meeskonda. Kuusemäe võitis kettaheite tulemusega 62.72. Tõnu Lepik jäi kauguses kolmandaks, hüpates koos Ter Ovanesjaniga võrdselt 7.63. Jüri Tarmak hüppas kõrgust 2.20 ja jagas teist kohta.

H. Sild kuuli 18.11

Tallinnas Kadrioru staadionil tõukas Heino Silla kuuli 18.11, mis on Eesti kõigi aegade teine tulemus. Silla kogu seeria oli 18 meetri piiril.

Rahvuslik opositsioon on raudeesriide taga ulatuslik

Rahvuslikud rahutused kevadises Leedus, mida punaarmee aasia päritoluga langevarjurid brutaalselt maha surusid, polnud sugugi nii lokaalse iseloomuga tähtsusetud korrarikkumised, nii nagu seda Moskva püüab serveerida Läänele. Peaaegu samal ajal leidsid aset rahvuslikud demonstratsioonid ka Budapestis ungarlaste rahvuspühal, millised kujunesid lõpuks austusavaldusteks nii Petõfile kui ka 1956. a. ülestõusu ohvritele.

Üksikud erakirjad ja möningate reisijate napisõnalised jutustused sündmustest, mis toimusid Budapestis, jäid üldiselt tähelepanematuks Läänes ega antud nendele mingisugust ruumi vaba maailma ajakirjanduses, kõnelemata raadiost ja TV'st.

Kadari punane rezhiim tegi oma poolt kõik, et sulgeda igasuguste levik, mitte ainult Ungaris, vaid ka Läänes. Ainsaks avalikuks reaktsiooniks oli märtsi lõpul ungari päevauudiste raadiosaates kolmelauseline teade tähtsusetuist korrarikkumistest Budapestis.

Ungari vabadusvõitlejate häälekandja "Nemzetõr"-i toimetus on nüüd kogunud kõik materjalid Budapesti rahutuste üle 14. ja 15. märtsil ja avaldanud need oma viimases numbris.

14. märtsil oli ametlike pidustuste raames ette nähtud pärgade asetamine rahvuskangelaste haudadele. Need kangelaste austamise rahvakogumised põhjustasid veriseid kokkupõrkeid üliõpilaste ja miilitsaüksuste vahel.

Vabaduskangelase György Dozsa mälestussamba juures hakkasid üliõpilased korraga laulma keelatuid rahvuslikke laule ning paradeerisid samba ümber salaja kaasatoodud endiste rahvuslippudega. Samaaegselt keeldusid nad demonstratiivselt tervitamast kommunistlikke riigilippe, eesotas N. Liidu omaga ja muid partei poolt kohaletoodud punaseid embleeme.

Üliõpilaste demonstratsioon algas otsekohe pärast ametlikku pärjapanekut. Samba juures olevad miilitsavõimud püüdsid demonstrante hajutada, kuid ilma tulemusteta. Üliõpilased blokeerisid isegi igasuguse liikluse läheduses olevatel sõiduteedel.

Näis aga, et miilits oli sellise demonstratsiooni võimalusega arvestanud, sest hetk hiljem olid suured miilitsüksused kohal, isoleerisid kogu ümbruse ning alustasid vabadust nõudvate üliõpilaste ning teiste demonstrantide vahistamist ja äravedamist. Samalaadiline demonstratsioon leidis aset ka 1848—49. a. vabadusvõitluse kangelase, kindral Bem'i mälestussamba juures.

Kui ametlikes kõnedes meenutati 1848. a. vabadusvõitlusi, et tahtnud kuidagi raugeda rahva juubeldused, kui aga kõnedes puudutati Bela Kuna aegset kommunistlikku rezhiimi, kuuldi seda hauavaikusega pealt. Kui veel valitsuse esindajad kõnelesid "vabadusest", siis tervitas rahvamass seda spontaansete hõigetega "Elagu Petõfi!" ja "Elagu 1956". Miilits sekkus siin otsekohe ja vahistas arvuka hulga vahelehõikajaid.

Sellega ei lõppenud vahejuhtumised. Järgmisel hommikul, s.t. 15. märtsil, jätkusid demonstratsioonid rahvusmuuseumi ees. Seal levitati lendlehti, millistes nõuti vabadust Ungarile.

Jällegi sekkusid miilitsavõimud brutaalselt, vahistades mitmed sajad noorukid, keda paigutati sõjaaegsesse interneerimislaagrisse Budapesti lähedale. Olemasolevate andmete kohaselt peksid miilitsavõimud halastamatult vahistatuid ja kiskusid puruks üliõpilaste poolt kaasatoodud rahvuslipud.

Rahutusi võisid jälgida ka Budapesti majutatud punaarmee osad ja kui neil taipu oli, pidid nad aru saama, et ungarlased pole vähemalgi määral harjunud venelaste juuresolekuga ja neile vaadetakse ikka kui vaenulikele võõrastele, vaatamata, et Kadar kinnitab vastupidist.

Mitte ainult Leedu ja Ungari vabadusdemonstratsioonid ei tee Kremlile peavalu, vaid ka mitmed teised

Ungari vägistaja saabas röhub edasi . . .

ikestatud rahvad valmistavad parteitippudele meelehärma Moskvas.

Eriti alameeriv paistab olevat olukord Gruusias. 6. märtsil sai Tiflisi partei ränga peapesu Moskvast, kuna Gruusias olla aset leidnud rida raskeid eksimusi leininstliku rahvuspoliitika vastu.

Hävitava kriitika all olid üks gruusia ajaloolane, kaks kohalikku ajalooinstituuti, millistest üks oli isegi parteiajaloo oma, kohalik punane kirjastus ning gruusia partei kirjanduslik ajakiri. Need kõik olid olnud abilisteks raamatu ilmumisele, mis olevat äratanud natsionalistlikke kirgi kaukaasia mägirahva juures.

Suurimaks süüdlaseks oli ajaloolane Sidomonidse, kes oli kirjutanud "Gruusia ajaloo 1917 kuni 1921. a.", puudutades seega peamiselt Gruusia iseseisvuse-aega ning nende omaaegseid kokkuleppeid menshevikega oma riigi rajamisel.

Raamat liikuvat praegu pöranda all üle kogu Gruusia ja nõudmine selle lugemiseks aina kasvavat. Ollakse kindel, et kui ka peale raamatu konfiskeerimist ainult mõned üksikud eksemplarid on jäänud salaja rahva kätte, siis paljundatakse seda kohapeal ja raamat liigub edasi käest kätte "samisdat'ina".

JÜRI ADILA

● **USA hoogtöös vähjahaiguse võitmiseks** praeguse rahvapõlve jooksul sõitis Moskvasse nõukogude arstidega nõu pidama 5-liikmeline ameerika eriteadlaste delegatsioon. President Richard Nixon soovis telefoniteel delegatsiooni juhile dr. Gordon Zubrodile head kordaminekut.

● **Kaitseministeerium sai Põhja-Vietnami delegatsioonilt Pariisis** nimestiku 24 mereväe ja lennuväe ohvitseri kohta, kes 1970. a. alates kommunistide poolt vangi võetud, Nimestikus loetletud 9 ohvitseri saatuse kohta puudusid seni igasugused andmed.

"Mörvati N. Liidus"

Jaanipühade ajal ilmusid nagu tavaliselt korraliste ajalehtede ärajäämisel niinimetatud "ekstraväljaanded", pühadelehed. Üks neist, mis kannab nimetust "Nya kvällstidningen" ja see pühendas numbrist kaks lehekülge Baltikumile — ühel leheküljel kõneldakse eesti riigitegelaste vangistamisest mörvamisest ja küüditamistest (koos riigitegelaste piltidega), kuna teisel leheküljel on toodud pilte kommunistlikust terrorist ja mörvatutest, sealhulgas ka pilt punaarmeelastest Tallinnas Eesti riigikogu hoones. Pealkirjas juhitakse tähelepanu, et tegemist on rootsi vasakäärmuslaste vaimsete õpetajate tegevusega ainult 300 km kaugusel Rootsi piiridest.

Laadapilt suve-Võrust

Tallinna ajaleht "Noorte Hääl" ilmus 4. juunil esikõljel järgmine päevaunudislik teade Võru linnast:

"Võrus oli laat. Varajane hommikutund. Kogu Lenini tänav on rahvast tulvil. Võrulased tähistasid järjerkordset suvehooaja algust suure laadaga turuplatsil. Laadaplatsil oli avatud õnneloos, mille peavõiduks oli tolmuimeja. Poisse huvitas lasketiir. Karuselli juures oli kogunenud hulk rahvast Väikestele poistele ja tüdrukutele oli meelepärane troskasõit. Loomaaia lähedale ei pääsenud naljalt — nii palju oli uudistajaid. Rõõmu ja lusti jätkus kogu päevaks."

See telegrammistiilis kirjapandud reportaazh ei vaja mingit kommentaari, kuid annab siiski elulise pildi praegusest elust väikeses Võrus, kuhu laadanaljad töid rõõmu ja lusti kogu päevaks.

SUVIHARI 1972 METSAKODUS

METSAKODU (EPL) — Ilmataadi soosingul puhitses Metsakodu ja tema arvukas kulalispere järjekordset suviharja oivalises meeleolus. Mõnus oli nii noortel kui vanadel. Suvepeod on saanud armastatumateks kokkutulekuteks paguluses. Neil on kontaktiloojana ja äratajana, aga sageli ka ökonoomse hăda leevendajana suur tähendus. Pidude kava on alati suurtes joontes sama. Erinevusi esineb selles, kes midagi teeb ja kuidas. Peo avas nagu ikka Ilmar "'Ahas" Loorand. Jumalateenistuse pidajana piiskop S. Danell suutis nagu alati paeluda sellega, et ta oma pikast tegevusest põimis jutluse sisse mälestuskillukesi, mis ikka äratavad huvi.

Peokõnelejaks oli prof. G. Ränk, kes vaatles pagulaspõlve ajaloolisest vinklist. Tal oli siin esitada paar huvitavat mõtet. Me, pagulased, oleme liiga kärsitud: ootame et meie lühikese eluea kestel toimuks sündmusi, mis ajalooliselt võtavad pikka aega. Oleme üle elanud ärkamisjaja lõpu, iseseisvumise, kahekümneaastase öitsengu, saatusaastad ja uue okupatsiooni ja ootasime uut isesisvust, kõik seda seitsekümne aasta kestel, kuigi näiteks ainult Eesti Rootsi alla minek võttis seitsekümmend aastat!

Me oleme ka liialt väikese sigivusega. Meie praegune iive on ääretult väike, millest tulenevalt oli meid vaid üks miljon. Meid võinuks aga olla viis miljonit. Siis oleksime moodustanud rusika vööra vallutaja vastu!

Nüüd aga oleme ümberrahvustumise ohus, kuna kodumaal võõrad rahvused meie väikest arvu kasutavad ettekäändeks sisserännule — Nii siis: eestlane, võta ennast kokku! Rohkem lapsi! Arvatavasti kehtib see ka pagulaste ohta, kuigi statistikat pagulaste iive kohta pole olemas. Neid ja muid mõtteid prof. Ränga kõnes tänas kuulajaskond aplausiga.

Gdr. Susanna Tomson'i deklmaatsioon oli meeldiv vahepala pikemate kavapunktide vahel.

Peo rohkem ametlikku ossa kuulus ka seekord Metsakodu uudismaa osatähtede kätteandmine nendele, kes osatähe hinna tasunud.

"Igale eesti perekonnale oma puu Metsakodusse". Selle juhtmõtte püstitas Metskodu Sõprade Selts. Mõtte vahendas publikule Kutt Ilves. Idee kerkis Metsakodu Sõprade Seltsi koosolekul, kus arutati ikka ja jälle üleskerkivaid majanduprobleeme. Et müüa metsa Metsakodust, ei ole mõeldav, kui tahetakse Metsakodu ilmet säilitada.

Kuid miks mitte "müüa" kasvavat metsa! See alul naljana võetud mõte on saanud populaarseks Metsakodu juhtkonnas, Skautmalevas ja pagulaskonnas üldse. Oli ju Eestis mitmel pool kombeks, et perekonnaliikmed, vähemalt lapsed omasid "oma õunapuu".

See, kellel on kogemusi tegevusest metsakodutaoliste üksustega, teab, mida niisugune majandamine maksab. See, kel need kogemused puuduval, võib veidikese ratsionaalse mõtlemise kaudu tulla samale tulemusele. Kohati on kaasaegne mentaliteet, kus kõik veeretatakse ühiskonna kaela ja ilma omapoolse vastutuse ja panuseta eeldatakse ja isegi nõutakse kõikide hüvede valmilt serveerimist, maad võitmas ka eestlaste eriti nooremate, siin üles kasvanute seas. Kõik teavad, et Metsakodul ja teistel taolistel ettevõtetel puudub võimalus toetuse saamiseks kõrgemalt poolt. (Vähemalt seni, kuigi summasid selleks kuulduste järele leidub, mis aga rändavad teisi, rahvuslikku säilimist vähem soodustavaid radu). Ainuke võimalus taolisi ideelisi ettevõtteid majanduslikult tasakaalus hoida on ikka ja jälle pöörduda üldsuse poole. Ja et heldeid toetaja jaid leidub, näitab Metsakodu arvukas külastamine kui ka "oma-puuaktsiooni" toetamine.

Arvukalt skaudijuhte, skautüksusi, perekondi, noori, lapsi ja üksikisikuid on omanganud või kingituseks saanud oma puu Metsakodus hinnaga 25—200 kr. Seni on müüdud üle kuuekümne puu. Puu valib omanik ise ja see tähistatakse väikese kadakast saetud ja omaniku nimę kandva kettakesega.

Puul on ka oma rahvuslik tähtsus: ta on toredaks sidemeks Metsakoduga ja kaasmaalastega. Arvestuste kohaselt leidub Metsakodus umbes kümmetuhat puud, seega jatkub igale perele.

Võrkpallivõistluse võitis ja rännadu hinna, miniatuurse kibu, sai seekord jäädavalt seenioride meeskond. Teiseks tuli noortemeeskond ja kolmandaks kohapeal seminari noortest loodud meeskond nimega "Fiasko".

Rahvatantsudega esinesid Göteborgi-noored G. Ojasoo juhtimisel ja karjalaste pagulasrühm Borásist. Lõkke juhtimine oli, nagu ikka, Ao Vaksi vilunud kätes. Kava algas kahe talgukirve üleandmisega Malle ja Evald Antsmaale. Järgnes rida palu hoogsalt ja vaheldusrikkalt: deklamatsioone, lühinäidendeid, laulu ja muud.

Vahel öeldakse, et pagulased väsivad. Seda küll öelda ei saa Metsakodu suviharjapidu järgi otsustades: veel hilisööni kestis rõõmus trall.

Ka peo igaaastased suure vaeva nägijad, perenaised, ja teisedki korraldjad said aega pinge leevendamiseks.

Kõik jäid rahule. Need, kes olid pidutsenud kolm päeva (neid oli isegi üle kuuekümne!) ja ka need, kes leppisid ainult ühe päevaga. Rahule jäi kindlasti ka Matskodu.

ILMAR KAJANDI

Torontos abiellusid dr. Ants Toi, meie tuntud muusikamehe Roman Toi poeg, ja pianist Inga Tammsalu. Mõlemad on juba aastaid olnud Kanada eesti ühiskonnas tuntud kui aktiivsed tegelased mitmesugustel aladel noorema põlvkonna esindajatena. Ants Toi oli koolipõlves silmapaistev sportlane ja populaarne kasvatajana Jõekääru eesti laste suvekodus. Ülikooli ajal oli ta juhtivalt tegev Toronto Eesti Üliõpilaskonnas. Toronto ülikooli arstiteaduskonna lõpetades spetsialiscerus ta röntgenoloogiale, õppides edasi ja täiendades ennast Ameerika Ühendriikides Harvardi ülikooli juures.

Inga Tammsalu, kes tänavu kevadel lõpetas muusikaakulteedi Toronto ülikooli juures, on mitu viimast aastat olnud agaralt tegev Toronto eesti muusikaelus, tegutsedes klaverisaatjana eriti eesti kooride ja solistide kontsertidel.

Pulmareisi järel asus noorpaar värskeltrajatud kodusse Bostoni linna, kus dr. A. Toi juba kaks aastat on töötanud spetsialistina ühes sealses Harwardi ülikooli õppehaiglas. Ta abikaasa kavatseb jätkata oma stuudiumi muusika alal.

● **Saksamaalt Kölnist Külastab New Yorki Helmi Jakobson, n-na Koljo.**

Lähist Maailmast

● **Kanada peaministri vennapoeg** leidus Floriidasse puhkust pidama. "Esimene asi, mis mulle seal silma torkas", jutustab noormees, "oli see, et leidsin ennast vanglamüüride vahelt. Mind topiti sinna, kuna kannan pikki juukseid." Serge Trudeau, kes on 21 aastat vana, oli politsei poolt vahi alla võetud, kuna ta jalgrattal puudusid tuled. Kohtus püüdis ta endakaitseks seletada, et tal olnud kaasas elektrilamp, mis aga kahjuks ei töötanud. Kohtunik laskis noormehe vabaks manitsusega: "Teine kord tehke kindlaks, et teie taskulambil oleks uus patarei. Pimedas sõites oleksite võinud oma elust ilma jääda." Pikkadest juustest ei olnud kohtus juttu.

● **Le Mans'i loomaaia suurimaks vantamisväärsuseks** oli kahe viimase kuu jooksul suur tugev jaanalind. Kuulsaks sai ta sellepoolest, et kaks kuud tagasi oli ta ühe loomaaiakülastaja kaelast õhukese plaatinakee otsas rippuva teemandi oma nokaga nära näpanud. Pärast seda hakkasid loomaaia külastajad jaanalinnule "söötma" säravaid asju, alates peenrahast kuni odavate klaasehteni. Ebatavaline dieet aga tappis linnu. Lahkamisel leiti ta sisikonnast 35 metalliraha, väike kuldkell ja kuus suurt rinnaõela, kuid ei ühtegi teemanti.

● **Rodeesia loomadepargi üks giididest** Len Harvey sai surma emalövi käisutuses. Loomadepark, mis asub 300 miili Salisbury'st eemal ja on üks suuremaid maailmas, loeb oma elanike hulka sadu lõvisid. 58. aastane Len Harvy, kes kaks nädalat varem oli abiellunud, sai surma oma noort naist kaitstes. Vihane emalõvi hüppas hommikupoole öösd nende elumaja lahtisest aknast sisse ja hakkas otsekohe noort abielunaist rünnama. Mees tuli talle appi, tal õnnestus naine lõvi haardest vabastada. Naine jooksis siis naabruses elva teise pargivahi-giidi juurde ja paluas abi. Kui naine giidi Willem de Beer'iga tagasi oma koju jõudis, oli Len Harvey juba surnud. Willem de Beer tappis lõvi kahe lasuga.

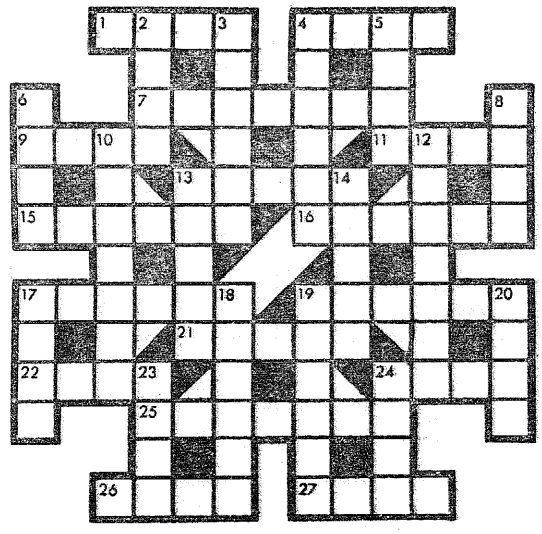
● **William Edward Horan Chelsea antikvariaadi omanik** Inglismaal, saadeti viieks aastaks vangi, kuna ta leiti süüdi olevat varastatud maalidega hangeldamises. Tema ärist leiti kümmekond tuntud vana maali, mida üle terve maailma politsei poolt otsiti. Kaks maalidest olid varastatud praeguselt inglise kuningannalt. Üks nendest, Junckersi maal, mida hinnatakse$1.300 peale, oli kaduma läinud Hampton lossist ja teine Cornelius Saftleven'i "Seatapmine", mille väärtus hinnatakse $5.500 peale, oli kaks aastat tagasi kuninganna Buchinghami palee kunstigalerlii seinalt "kaduma läinud". Maalid anti õigele omanikule tagasi.

Prantsusmaa panus raamatu aasta puhul

PARIIS — Prantsusmaal saab iga värske abielupaar riigilt kingituseks kuus teost prantsuse kirjandusklassikast.

See on Prantsusmaa panus rahvusahelise raamatuaasta ja humanitaarharidustöö üritusse. Raamatud, mida kirjastab üks erafirma, saadetakse maa 38.000 linnapea käsutusse, kust nad perekonnaseisuametitele edasi läkitatakse. Prantsuse riigikassale maksab see otsus aastas 6.500.000 franki.

EPL ristõna nr 25

Paremale: 1 söiduk 4 liiklusvahend 7 veoriist 9 sepa tööriist 11 kaua aega tagasi 13 eestipärane naise nimi 15 magamisriietus 16 teatud liiki tekstiil 17 kuulus saksa helilooja 19 purjus 21 needis 22 tegi lahti 24 riik Lõuna-Ameerikas 25 seene liik 26 koduloom 27 poliitiline ühiskond.

Alla: 2 endisaegne kaaluühik 3 peremees 4 kuppelkatusega ümarehitus 5 Ibseni draama 6 saar Eesti vetes (rootsi nimi) 8 metsloom 10 lugu pidama 12 ühendab linnu ja asulaid 13 liiklusvahend 14 tegi nalja, narris 17 semiitide Jumal 18 kismet 19 söiduriist 20 ihupuhastus-asutus 23 eeisa (vene k.) 24 kreeka täht

Lahendus 24

Paremale: 1 Kreutzwald 8 am 10 ait 11 riist 12 sai 13 Vilde 14 Kivi 15 Poo 15 Per 17 Laan 19 ainus 21 si 22 Eli 23 kuked 24 son 25 Kalevipoeg.

Alla: 1 kavaler 2 rio 3 trio 4 Zil 5 Widrike 6 ise 8 Aav 9 miiting 12 sir 13 von 14 kes 15 pai 16 pudi 18 Ali 19 aul 20 Nev. 21 soe 23 ka 24 so.

Teised lehed

KES ON SÜÜDI?

Nii küsib New Yorgi Vaba Eesti Sõna teate puhul, et üks eesti noor USA-s mõisteti vähemalt 14-ks aastaks sunnitööle pommide paneemise pärast avalikesse asutustesse:

"Eestlasest üliõpilase kohtus süüdi möistmine riiklike asutiste pommitamises "revolutsiooni tegemise" eesmärgil näitab, et ajavaim ja meid ümbritseva keskkonna ei iseloom jäta möjutamata ka meie noorsugu.

Meie arvult väikses ja enamuses kommunismi all kannatanud põgenikest koosnevas rahvusgrupis seiliste poliitilis-maailmavaateliste ekstsesside ilmnemise puhul kerkib loomulikult küsimus:

Kes või mis on süüdi?

Vastuse leidmine sellele küsimusele ei valmista mingeid raskusi: eesti noormees ei ole esimene ega ei jää ka viimaseks, kes vanemate hoolitsemise ja endaohverdamise hinnaga ülikooli saadetuna on seal indoktrineeritud kommunismiga ja muutunud ühiskonna lõhkujaks.

Käesoleval juhtumil ilmneb eriti teravalt, kuidas oma vanemate perekonnast eemale ülikooli läinud noor võib kaotada kodu moraalse toe ja sattuda punaste professorite ja õppeasutises süütumate nimede all esinevate, kuid sisuliselt kommunistlike rühmade möju alla.

Pommimeheks-terrostiks muutunud üliõpilane pärineb perekonnast, kus tellitakse eesti ajalehte, on osa võetud hääletajana eestlaste Esinduskogu valimistest, nelja lapse juures (nendest kaks vanemat ülikooli saadetud) on leitud võimalusi Rahvuskomitee töö toetamiseks rahalise panusega, pereema on olnud eesti skaudilaagris tööl vabatahtliku abijõuna jne.

Meie möiste järgi on see eesti kodu, kus valitseb huvi eestlaskonna ühiskondlike küsimuste suhtes ja püütakse eesti noori suunata positiivsele tegevusele ning tervetele huvidele; mis on meie skautlike organisatsioonide siht. Seda traagilisem on, et niisugusest perekonnast pärinev noor asub lõhkuma seda ühiskonda, mida tema perekond hindab. Ja seda selgemaks saab olt, mida endast kujutab ameerika ühiskonnas üldiselt ja kõrgemates õppesautstes eriti sallitav ja pidevalt laienev kommunistlik kihutustöö."

SIIT ja SEALT

● **Eesti Üliõpilaskond USA-s seniene pikemaaegne esimees mag. Rein Luning lahkus elumuudatuste tõttu üliõpilaskonna esimehe kohalt. Juhatuse koosolekul, mis äsja toimus, valiti ajutiseks esimeheks üliõpilane Lembit Pustrõm. Uued valmised üliõpilaskonnas seisavad ees sügisel.**

● **Chicago Eesti Majas toimus kunstnik Valdur Mõtuse tööde näitus. V. Mõtus algas oma kunstiteed Kristian Raua õpilasena. Viibis 15 aastat Prantsusmaal, olles enne seda õppinud Venemaal Peterburi kunstikoolides. Ta on juba surnud, kuid ta kunstipärandit tuvustab ta öde Lilli Mõtus.**

● **Stockholmi külastas noor ajaloolane Tiiu Ingel Montrealist, kes sooritab piikemat reisi Euroopaga tutvumiseks. Stockholmis oli ta oma onu Bernhard Ingeli külaliseks.**

● **Skåne Põllumeeste Keskühing on oma karjasööda konsulendiks nimetanud Ivo Mõttus'e arvates 3. juulist. Ivo Mõttus on sündinud a. 1946 ja lõpetanud Alnarpi kõrgema põllumajandusinstituudi.**

● **Ametireisile USA-sse sõitis ins. Agu Kriisa Malmöst. New Yorgis puutus ins. Kriisa, kes on Rootsi Eestlaste Esinduse esinduskogu liige, kokku ka Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu esimehe A. Anderssoniga.**

● **Gotlandil asus Visby linna üldise hambaravisautuse teenistusse hambaarst Rein Ingel Stockholmist, kes on lõpetanud Umeå ülikooli hambaarstileaduskonna.**

● **Baltimores tähistas kiriknõpetaja Uno Plank 75-ndat sünnipäeva.**

Johan Toots 85-aastane

13. juulil tähistab end. ETK juhatuse liige Johan Toots Stockholmis 85. a. sünnipäeval.

Tema elu- ja tennistuskäik on olnud ajaloo arengust tingituna väga vaheldusrikas. Sündinud küll põllumehe pojana Pärnumaal Tahkuranna (Uulus), asus ta tegutsemistahtelise ja energilise nooremehana Riiga elama. Riias töötas ta üle 10. a. riigi- ja omavalitsuse vastutava ametnikuna. Peale sõjaväeteenistuse lõpetamist sõjaväeametnikuna kodumaal, oli ta Tallinna Riigikassa teenistuses. A. 1922 asus ta P.K. Estonia teenistusse. Tema suure organiseerimisvõime, otsekohese ja sõbraliku ning kergesti kontaktileidva iseloomu tõttu valiti ta a. 1927 sama ettevõtte juhatuse liikmeks. 1937 a. juulis vaiti Johan Toots ETK juhatuse liikmeks. Sel kohal täitis ta oma ülesandeid kuni Rootsi põgenemiseni 1944. a. sügiseil, lühikese vaheajaga vene esimese okupatsiooni ajal, mil ta omalt kohalt oli kõrvaldatud. Oma suurte kogemuste tõttu ja tunnustatud asjatundjana majanduse alal on tal tulnud kaasa töötada paljudes ühistegelistes ja muudes asutustes. Ta on olnud tegev O/Ü Ringhäälingu, Eesti-Inglise Laevaliini, Põllumeeste Keskpanga, Eesti Panga. Kindlustuseits Oma ja Tallinna Eksporttapamaja organites.

Paguluses, kuni pensionile minekuni, on ta töötanud KF-is Rootsi ühiskaubanduse keskuses. Praegu veedab ta pensionärina oma aega

Johan Toots

tütre, tuntud arsti, suvekodus Läänas.

Tema aupäeval õnnitlevad teda isiklikud sõbrad ja tuttavad nii lähedalt kui kaugelt, samuti kaastöölised P.K. Estoniast, K.K. Estoniast ja ETK-st ning tuletavad meelde neid segu, kus ühiselt jagati nii rõõmu kui murepäevi. Nad kõik soovivad juubilarile tervist, jõudu ja palju aastaid veel pensionäri põlve maitsmiseks.

MIHKEL TRUUSÖÖT

● **New Yorgi First National Bank ülesandel sõitis ametreisile Brasiiliasse Rio de Janeirosse Henry E. Karell.**

● **Malmöst käis USA-s Buffalos külas Boris Niinemäe. Buffalos elab tema onu Alfred Niinemeberg. B. Niinemäe saabus Malmösse tagasi üle New Yorgi.**

Eestlased on ainuke vähemus Rootsis, kel on kaks korda nädalas ilmuv informatsiooni- ja uudisteleht päevaajakirjanduse tüübist, eestluse häälekandja

EESTI PÄEVA-LEHT

Seda eelist on eesti rahvusgrupil põhjust hoida üldise kogunemisega tellijaskonda. Rootsi ajakirjandusel on rasked ajad ja neile antakse riiklikku abi. Eesti ajalehte ei aita aga keegi muu kui eestlased ise. Seepärast on oluline, et

kõik eestlased on eesti ajalehe TELLIJAD

Helistage EPL talitusele tel. 08/21 84 46. Paneme Teile ajalehe käima. Või tellige otse köikidest postiasutustest Rootsis ja Skandinaavias.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1

116 48 STOCKHOLM

Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused Ööpäevane valvekord

Leinateateid

Torontos suri 19. juunil Amalie Lest, sünd. 20. aprillil 1872.

Otepääl suri 13. juunil Alide Krents, n-na Essaul, sünd. 10. augustil 1900 Varangul.

Otepääl, Eestis, suri 13. juunil Alide Krents, n-na Essaul, sünd. 10. augustil 1900 Varangul.

Sherbrooke'is, Kanadas, suri 6. juunil prof. Leo Sepp, sünd. 25. dets. 1913 Peterburis.

Eesti suri 19. mail Hendrik Salumets, sünd. 7. veebruaril 1894.

Ühendriikides suri Palmi Skonieczny.

Tallinnas suri 22. mail Helmi Jõgi, n-na Haabu, sünd. 29. novembril 1915 Tallinnas.

Tallinnas suri Eduard Rauk.

Eestis on surnud Osvald Saar. Ottawas, Kanadas, suri 18. mail Margarethe Raudsepp.

Austraalias suri 23. märtsil August Eltermaa, sünd. 8. augustil 1912 Viljandis.

Hamburgis, Saksamaal, suri 20. märtsil Eufrosine Gross, sünd. 25. juulil 1912 Eestis.

Ulmis, Saksamaal, suri 18. aprillil Anna Klõkov, sünd. 5. nov. 1889 Narvas.

Porzis, Saksamaal, suri 27. aprillil Juuli Kalda, n-na Kauffeld, sünd. 17. aprillil 1891 Toris.

Ulmis, Saksamaal, suri 25. mail Karl Heinsoo, sünd. 2. märtsil 1909 Viljandimaal.

Goslaris, Saksamaal, suri 30. märtsil Fanny Thomson, sünd. 15. nov. 1882 Pärnus.

Oldenburgis, Saksamaal, suri 22. aprillil Tatjana Hrjapin, sünd. 29. dets. 1886 Narvas.

Tallinnas suri 10. mail Juta Virkus.

Eestis suri 1. juunil Liine Valdmann.

Buffalos, USA-s suri 16. juunil Elisabeth Sorin, sünd. 5. mail 1897 Gatshinas.

New Yorgis suri 27. juunil Margareta Sulla, sünd. 11. novembril 1888 Tartus.

†

Dr. rer. nat.

Harald Perlitz

* 12.6. 1889 Tallinnas

† 4.7. 1972 Stockholmis

Leinavad

ABIKAASA ja OMAKSED

—

Matusetalitus toimub teisipäeval, 18. juulil kell 15.00 Jakobi kirikus.

Lillede asemel palume meeles pidada Eesti Abi Invaliidfondi. pgiro 25 96 68-2.

†

Kauaaegne esimees ja auliige

Professor

Harald Perlitz

Mälestab leinas

EESTI KOMITEE

†

Oma auliiget ja endist esimeest

Professor

Harald Perlitz'at

mälestab sügavas leinas

EESTI RAHVUSFOND

†

Oma juhatuse liiget

Professor

Harald Perlitz'it

mälestab sügavas leinas

EESTI TEADUSLIK SELTS ROOTSIS

†

Armast

Ilmar Jögel'it

mälestavad kurbuses

TOONI ja EVERT

†

Kallist kaasmaalast

Ilmar Jögel'it

mälestavad

VALDEK LAHT perekonnaga

LUDVIG ARG perekonnaga

†

Armast sõpra.

Viktor Ermus't

mälestavad sügavas kurbuses

KOKS, PUKA ja MADLI

†

Armast sõpra

Vanda Jakobson'i

* 02.12. 1914 Tartus

† 23.06. 1972 Vänersborgis

mälestavad

KADRI ja NIGUL

MADLI, MICHI ja MARTIN

LENA ja THORD

LISA ja MAI

†

Rahulikult lahkus meist meie kallis abikaasa, isa ja vanaisa

Peeter Parikas

* 16.04. 1889 Viljandis

† 06.07. 1972 Stockholmis

Vaikses leinas

MARJE

MALLE ja UDO

OMAKSED ja SÕBRAD

Eestis

—

Matusetalitus toimub reedel, 14. juulil kell 13 Saltsjöbadeni Uppenbarelse kirikus.

†

Lugupeetud rajooniülemat

Major

August Leisk'i

mälestavad

ENDISED KAASTEENIJAD

Eesti Vabariigi Piirivalvest

Armas abikaasa ja isa

Helmut Seensalu

Oleme mõtetega Sinu juures 13. juulil, V surma-aastapäeval.

ABIKAASA ja LAPSED

†

Armas abikaasa

Aleksander Kalvik

* 30.12. 1894 Selistes

† 04.07. 1972 Varbergis

Mälestab kurbuses

LIISA

—

Matusetalitus toimub reedel, 14. juulil kell 14 Varbergi kirikus. Pärast matusetalitust koosviibimine Gilletis. Osavõtjail teatada telefonil 0340/107 02.

†

Lahkunud sõpra

Aleksander Kalvik'ut

mälestavad leinas

ALEKSANDER HIIERAND perekonnaga

ALFRED KAING perekonnaga

ENN KANARBIK perekonnaga

ALEKSANDER KÖPPEL perekonnaga

ENDEL LINDMAA perekonnaga

AUGUST VIHMAN perekonnaga

JAKOB KRAUS

MIHKEL MERE

†

Surma läbi lahkunud Ühingu liiget

Aleksander Kalvik'ut

mälestab

GÖTEBORGI EESTI PENSIONÄRIDE ÜHING

Taevalik Õnnistus Teiega!

Südamlik tänu kõigile, kes minu abikaasa Salme surma tõttu meile on kaastunnet avaldanud ja tema hauda lilledega kaunistanud!

KARL JUNGERMAN

A. Prees 50-aastane

Helsingborgis tähistab 14. juulil oma 50. a. sünnipäeva Ardaleon Prees.

Ta on sündinud 1922.a. Pärnumaal. Seliste vallas taluomaniku pojana. Käis koolis Pärnus, kus lõpetas Katuhanduskooli. Tuli aastal 1944 koos vanematega Rootsi, jäädes elama Helsingborgi. Valis endale meremehe elukutse, sõites aastate jooksul nii kauba-, tank- kui külmutus laevadel. Hiljem hakkas õppima merekoolis. Talveti koolis ja suveti merel. Aastal 1956 lõpetas Malmö merekooli mereinseneri diplomiga. Praegu töötab mereinsenerina laevaühing "L-B-Färnorna AB" juures Helsingborgis.

Juubilaril on jätkunud aega ja huvi seltskondliku ja rahvusliku tegevuse vastu, olles kauemat aega Helsingborgi Eesti Ühingu abiesimeheks, Rahvusliku Koostöö Keskuse Helsingb. osak. juhatuse abiesimeheks, osa võtnud Helsingborgi esindajana Veebruari-komitee tööst ja on praegu A/S L-R Eesti Maja juhatuse liikme asemik.

See lühike ülevaade ühe isiku panusest rahvuslikul tööpõllul ei ütle võõrale palju, kuid see näitab juubilari armastust oma kannatava kodumaa vastu ja ka kaasmaalaste vastu, kellede seas on tal palju sõpru.

Soovin juubilarile koos kõigi kaastöölistega paljudest org-dest, sõpradega ja aatekaaslastega jätkuvat jõudu ja tervist tulevikuks!

H. ÖÖDIK

Kohalik elu

STOCKHOLM

Kultuurikoondise büroo puhkusel

Eesti Kultuuri Koondise büroo on suletud suve vaheaja tõttu 17. juulist kuni 6. augustini 1972.

EKK juhatus.

Lugeja kirjutab

EPK ja ERN

Ülemaailmsete Eesti Päevadega seoses Torontos toimuva Rahvuskongressiga peab E. Põllumeeste Kogude Keskjuhatus tarvilikuks üldsusele teatavaks teha:

ERN ringkirjas 5.5.72, on öeldud muuseas: "Eesti Rahvusnõukogu (ERN) ei ole kunagi soovinud esindada eestlaskonda Rootsis, samuti mitte vabas maailmas".

Rootsi eestlaskond on teadlik, et teda ülemaailmses ulatuses esindab ja tema huvisid kaitseb vabade valimiste korras valitud esindajate kogu, Rootsi Eestlaste Esindus.

Kahjatsevalt kasutab aga ERN korduvalt Eesti Põllumeeste Kogude Esinduse nime kui ühte ERN kaolitsioonis olevat partnerit oma poliitilise tegevuse üldhaaravuse õigustamiseks.

18.6.72 EPK Keskjuhatus, Lõuna-Rootsis, Sövdes, otsustas veelkord vaba maailma eestlastele enne Ü. Eesti Päevi Torontos teatavaks teha, et E. Põllumeeste Kogude Esindus kui paguluses üle 20. a. tagasi restaureeritud Eestis tegutsenud Põllumeeste erakonna poliitilise ideloogia ja traditsioonide edasikandjal ei ole ERN-põllumeeste nimekandjaga olnud kunagi midagi ühist.

EPK Rootsi Esindus, kui ka erakonnana organiseeritud osa vabas maailmas kahetseb, et ERN nii hoolimatult avalikkuse ees kasutab E. Põllumeeste Kogude auväärset nime.

EESTI PÕLLUMEESTE KOGUDE ROOTSIS ESINDUS

EESTI PÕLLUMEESTE KOGUDE KESKJUHATUS

Annus Estra
abiesimees
Ruut Paglant
peasekretär

● **USA autorchvikontsernis Goodrich töötab sissesotudirektorina Aleks Vare.**

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Lastega perekonnad tulevad Stockholmi ja Göteborgi elama

Eesti Komitee Koolitoimkonna koolinõunik Herman Rajamaa esitas Eesti Komitee juhatusele ülevaate äsjasel koosolekul oma täienduskoolide revideerimise tähelepanekuist ja konstateeris muu hulgas, et täienduskoolides vähemates linnades on märgata tagasiminekut laste arvus, kuna noored lastega perekonnad asuvad elama suurlinnadesse, eeskätt Stockholmi ja Göteborgi.

Herman Rajamaa jätkas:

— Õpilaste arvu vähenemisega peavad täienduskoolid mõningais keskustes koguni tegevuse lõpetama. Minu tähelepanekute järgi meie nooremad abielupaarid, kelledel on lapsi või on loota lapsi, on asunud elama peamiselt Suur-Stockholmi ja Suur-Göteborgi piirkonda. See on tõsiasi, mida peame silmas pidama. Need mõlemad on suured ja laialdased piirkonnad, kus leidub küll üsna rohkesti eesti lapsi, aga kust väikeste laste eesti kooli saatmine on seotud tõsiste liiklusprobleemidega. Paratamatult peame nim. piirkondade kaugemais keskustes uute täienduskoolide asutamisele asuma.

Praegu me seisame eesti rahvusliku kasvatuse alal kahe olulise probleemi ees: laste eesti keele oskuse omandamine meie kodudes ja eesti keele õppimise jätkumine meie põhikooli kõrgastme ja gümnaasiumi ulatuses.

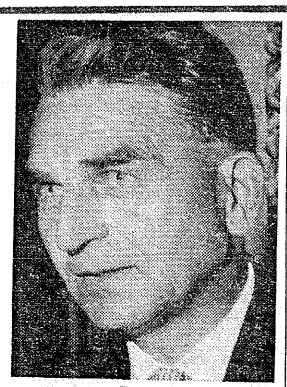
Minu seniste tähelepanekute järgi näib, et meie kodudes lastele eesti keele õpetamine ja puhta eesti keele kasutamine järjest nõrgeneb. Eriti puudulikuks näib jäävat eesti keele lugemisoskuse õpetamine meei kodudes. See ilmneb laste astumisel meie koolidesse ja täiendusko koolidesse, ka suvekodudesse saadetud laste juures on see märgatav. Muidugi on väga rõõmustav, et eesti kooli ja ka suvekodudesse lapsi ikka saadetakse. Aga laste eesti keele vähene oskus, mis on tingitud eesti keele puudulikust kasutamisest kodudes, teeb aeglasemaks laste jõudluse eesti koolides. "Eesti aabits" kingitakse nüüd kõigile, kes saavad 5-aastaseks. Sellest siiski ei jätku. Eesti rahvusliku kasvatuse tõhustamiseks meie kodudes peame veel midagi ette võtma.

Eesti koolidest ja täienduskoolidest lahkuvad õpilased rõhuvas enamuses 13. eluaastas. Õpilaste siirdudes põhikooli kõrgastmesse ja sealt edasi gümnaasiumi kaitkeb nende eesti keele edasiõppimine. Eesti keele oskuse alal jäävad nad eesti täienduskooli või kodust saadud n.n. eesti köögikeele tasemele.

Seegi madal tase võib aastate jooksul tugevasti tuhmuda. See ilmneb hiljem meie üliõpilaste eesti keele puudulikus oskuses. "Eesti Päevaleht" ilmunud teate järgi eesti üliõpilased Göteborgis ei saavat oma kokkutulekuil ettekandeid ja läbirääkimisi enam eesti keeles pidada, vaid teevad seda rootsi keeles. See teade tuli meie rahvale suureks jahmatuseks. Mitmed on minu poole pöördunud küsimusega: kas siis tõesti on olukord sellel alal juba niikaugele arenenud?

See viga on siiski veel parandatav. Meil on täienduskoole, näit. Ulricehamnis, kus on kuni 19-aastasi õpilasi. Lausa rööm oli kuulda ja näha nende eesti keele kõrget taset sõnas ja kirjas. Seesama ilmnes ka Norrköpingi täienduskeskkoolis.

Eelseisvast õppeaastast alates me peame täienduskeskkoolide, resp. täiendusgümnaasiumide rajamisele ja täienduskoolide laiendamisele täie otsustavusega asuma.

Herman Rajamaa: "Teade üliõpilaste läbirääkimistest ja ettekannetest rootsi keeles Göteborgis jahmatas . . ."

Akad. eksamid

Mount Holyoke College So. Hadley'is, Mass., lõpetas BA kraadiga prantsuse keele ja pedagoogika alal **Heiti Ruhno** Connecticutist.

Lake Erie kolledzhi Painesvilles, Ohio lõpetas BA kraadiga psühholoogia alal **Kaja Heinla**.

Toronto ülikooli muusikaosakonna lõpetas Bachelor of Music kraadiga **Inga Tammsalu-Toi**, kes a. 1968 lõpetas kuningliku konservatooriumi klaveriklassi. Ta jatkab õpinguid USA-s Bostoni ülikoolis muusikamagistri kraadi saamiseks.

Toronto ülikooli lõpetas BSc kraadiga **Merike Jurs** rohuteaduse alal.

HUUMOR

Heaolutoetuse ametnik külastab vallasema. "Kuidas!" imestab ametnik, "teie ütlesite, et teie mees lahkus 7 aastat tagasi teie juurest. Ometi on teil viis last alla kuue aasta!"

"Minu mees lahkus tõesti 7 aastat tagasi," vastab vallasema, "kuid ta tuleb igal kevadel jälle mõneks päevaks siia tagasi, et andeks paluda."

*

Politseis helliseb telefon. Kostab ärev hääl: "Ruttu, ruttu, seersant! Tulge, palun, kohe!!"

"Mis on lahti?" küsib seersant.

"Üks kass on tunginud minu tuppa. Tulge ruttu!"

"Ja niisuguse tühja asja pärast teie helistate politseisse!? Kes teie üldse olete?"

"Papagoi."

*

Miljonäri poeg on kurameerinud vaese kingsepa tütrega ja näib, et see armastus- ei jää tulemustega. Poisi isa läheb seda kuuldes kingsepa juurde ja ütleb:

"Palun, ärge ainult nõudke abiellumist. Ma töötan, et kui laps sünnib, siis ma katan kõik tema kasvatamiskulud ja peale selle maksan teile 10.000 dollarit."

Mõni aeg hiljem selgub, et arvamused tagajärgedest osutusid tühisteks. Surmani õnnetu kingsepp läheb miljonäri juurde ja ütleb: "Kas ma tohin kõige alandlikumalt paluda, et teie kõrgeauline poeg veel kord prooviks?"

Külastage rooside linna Visby't!

DANS alla kvällar
(utom söndagar, BINGO)
TILL POPULÄRA TOPPORKESTRAR — BAR + CASINO
Bordsbeställning tel. 166 70.

HOTELL
Nyrenoverat hotell, vackert beläget intill södra ringmuren. Strålande sjöutsikt. 50 tvåbäddsrum och 13 enkelrum med wc, varmt och kallt vatten samt telefon. Sällskapsrum med TV.
Halvpension och à la carte. — Stor barnvänlig park.
Telegr.-adr.: "Solhem-Visby".

Solhem Telefon 0498/166 70

Keramiker
Janos Szilasi
KERAMIK
HANSEGÅRDEN
Mellangatan 21, VISBY.
Tel. 194 44, bost. 709 18

Vi har öppet (även lördagar o. söndagar) till kl. 20 för er skull. På dagarna skall ni ju sola.
Även semesterfirare behöver äta. Men ni har inte kommit till Gotland för att stå i affärer när solen skiner. Därför har vi anpassat oss efter er. Vi har öppet till kl. 20 varje kväll (även lördag). Så när solen börjar bli svalare, kan ni i lugn och ro komma till oss och handla. Signalen är rustad att ta emot Gotlandsfararna. Ni kommer att känna er hemma i sortimentet. Allt vad ni är van att handla och naturligtvis också det, som lata semesterfirare vill ha för att göra tillvaron enklare. Mamma ska väl ha semester också.
SIGNALEN
VÄRNHEMSGATAN 2. TEL. 113 30 VISBY

PÅ WALLERS PLATS
en affär för modemedvetna kvinnor i alla åldrar.
Kjolar, blusar, långbyxor, tunikor, jumpers, klänningar — både till fest och vardag.
På barnavdelningen hittar ni sköna mysiga plagg för ungt folk i farten.
Välkomna till
magnelle
GUNVOR MAGNUSSON
Wallers Plats. Tel. 169 57

Smycke-smederna
Gamla Apoteket Visby, Strandgatan 28, tel. 128 89. Öppet vard. 10.00—21.00. Sönd. 16.00—21.00.
Formgivare inom svenskt konsthantverk.
SILVER - BRONS - GRAFIK - KERAMIK - TRÄ - GLAS - TEXTIL - LÄDER - JÄRN
Silversmederna INGA-BRITT DAHLQVIST — OLOV BARVE

Visby Stadshotell
God mat i trivsam miljö
— DANS varje afton
Bordsbest. Hovmästaren tel. 119 25
BAR — CASINO — NATTKLUBB
BURMEISTERSKA TRÄDGÅRDEN
Burmeister. Tel. 103 73
Ni kan avnjuta Eder måltid eller Edert kaffe i Burmeisterska husets trädgård.
— Dagligen underhållningsmusik —

D. B. V:s SPARBANK
Gotlands äldsta bank
Över 47.000 insättarkonton

TOFTA-GÅRDEN
PENSIONAT TOFTAGÅRDEN
endast 2 mil från Visby
vid en av öns största badstränder
A la carte - Beställ rum i god tid
Tel. VISBY 650 62, 651 89

Borgen
—intill östra ringmuren — dit alla går som vill
- ha en bit god mat i trivsam miljö. Vinrättigheter. Även barservering.
- gå på bio
- dansa — sommartid nattklubb
- ordna en lyckad kongress- eller studieträff. Alla moderna hjälpmedel finns
- arrangera en fest för släkt och vänner. Förstklassigt kök.

Alla som kommer till BORGEN är välkomna. Vi förstår oss på att göra det trevligt för er och ordnar särskilda arrangemang med sakkunskap.
Borgen
Tel. 0498/142 79